

באיכותו קרין על שני גורמים. הפנה משהו נוסף... (מלא פרטים)...

מראי מקומות לעיון בדרך היומית

באיכותו קרין על שני גורמים. הפנה משהו נוסף... (מלא פרטים)...

בית מדרש גבוה
לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

מיסודה של עמותת
"משולי ערימת"
רחוב שאגת אריה 25 / 17
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 414

הוצגה ע"י בנם הנה"ג
הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שלישיא לונדון

לע"נ הר"ר צבי בהר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

מסכת חולין דף פ – דף פו

בס"ד, טו אלול התשע"א.

דף פ ע"א

(א) רש"י ד"ה לענין כיסוי הדם, דקתני אין שוחטין דמשמע ודאי חייב וכו'. כתב רבי יצחק אייזיק חבר, דצריך לומר ספק חייב, וכן כתב בהגהות הרש"ש, אמנם הקשה, דאם כן לשון "דמשמע" שכתב רש"י אינו מכון, דהא בהדיא תנן בריש פרקין דלקמן (פג:), "ונוהג בכוי מפני שהוא ספק", וכן אינו מדוייק לישנא דגמ' לעיל (עט:). בזה. ולכאורה יש לומר דכוונת רש"י לפי מה שפירש בד"ה לא משכחת, לחלק בתרי גווני כווי אליבא דרבנן, דאחד הוא ספק ופטור, ואחד וודאי וחייב. ואם כן מה שפירש דקתני "אין שוחטין" היינו ביום טוב, דמשמע דוודאי חייב בכסוי ביום טוב וספק פטור ועל כן אינו דוחה יום טוב].

(ד) רש"י ד"ה בתייש הבא על הצבייה ולאיסורא, בתוה"ד, הילכך הוויא לה התראת ספק ולא שמה התראה ואין מלקות בלא התראה. וכהאי גוונא פירש רש"י לקמן (פו). ד"ה סופג, וכן לעיל (כג:). ד"ה אלא. ותמהו בחידושי הגרע"א לעיל (כג:), והרש"ש והראש יוסף (הכא), מה שייכות התראת ספק לכאן, הא אפילו למאן דאמר התראת ספק שמה התראה, פשיטא דבשעת ההלקאה צריך שיהיה ודאי שעבר על הלאו, אבל על הספק אין לוקין והכא הוי ספק אם עבר, והניחו בצריך עיון. ובגליון מהרש"א הביא, דבדפוס סלאוויטא לקמן (פו). הוגה, וכתוב בצדו במקום ד"ה התראת ספק" צריך לומר ד"עבירת ספק". ובהגהות רבי יצחק אייזיק חבר יישב דרש"י לשיטתו בכמה דוכתי, דספק דאורייתא אסור מן התורה, ולכך הוקשה לו דכיון שאסור אף בספק, אם כן הוה ככל איסור ודאי שהתורה אוסרתו, ואמאי אין לוקין עליו, לכך פירש דהוויא התראת ספק. אלא דהקשה, דלפי זה לא יתיישב אלא לריש לקיש דסבירא ליה דלא הוויא התראה, אבל לרבי יוחנן דשמה התראה מאי איכא למימר. ותירץ, דצריך לומר דדוקא בספק שעתיד להתברר לאחר מיכן סבר דשמה התראה, אבל לא בספק שאין עתיד להתברר. ועיין בתפארת יעקב.

(ב) רש"י ד"ה לא משכחת לה, בתוה"ד, ולרבי אליעזר ודאי הוה מצי לאוקמה בתייש הבא על הצבייה וכו' אבל ניחא ליה לאוקמא כדרבנן וכו'. וכן תירץ הרשב"א, עוד תירץ, משום דניחא ליה טפי לאוקמי כיסוי ומתנות בחד גוונא, ומתנות ליכא לאוקומי אלא בהכי, דאי בתייש הבא על הצבייה, לרבי אליעזר ודאי פטור, ולרבנן נמי דהא פלגא ודאי לא יהיב ליה, ואידך פלגא אמר ליה אייתי ראייה דחוששין לזרע אב ושקול.

(ה) גמ', כוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין בהמה היא אם מין חיה היא. כתב התוספות הרא"ש בנדה (כח:), דבריה דקאמר הכא אינו סוג בריה חדשה שאינה לא חיה ולא בהמה, אלא ספק חיה ספק בהמה, והוכיח כן מדרתנן לקמן (פג:), "כוי אין שוחטין אותו ביום טוב ואם שחטו אין מכסין את דמו", ואי בריה ממש קאמר שאינו לא חיה ולא בהמה, אם כן לא שייך ביה כיסוי דהא "חיה" כתיב, וכן מוכח מלשון "הכריעו". אמנם בחידושי הרמב"ן ביבמות (פג). והוא מקונטרס אחרון שלו) הביא כן בשם רבותינו הצרפתים. וכתב, דאין הדברים נכונים, שהרי לשון "בריה בפני עצמה" הוא לאפוקי מספק, כדהוכיח מיומא (עד:). וכתב, דמה שאמרו ד"לא הכריעו בו חכמים", היינו דהוא מין בפני עצמו, דכיון שאין סימניו מכריעין אם מין חיה הוא או מין בהמה הוא, דמצאו בו סימני שניהם, לפיכך עשאוהו מין שלישי בפני עצמו, ואין הספק מהו, אלא הספק מה דינו. והטעם שמכסין את דמו, משום דאשכחן דרביה לענין דם וכן לענין חלב ומתנות. ולכך בדברים השוין בחיה ובהמה אי אפשר לדון בו כבריה ולהוציאו מדין שניהם כדאמרינן בכריתות (כא:), "טומאתו ושחיטתו מנא לן סברא הוא מדלכל מילי רבייה רחמנא כבהמה"

(ג) גמ', אותו ואת בנו משכחת לה וכו' בתייש הבא על הצבייה ולאיסורא וכו'. פירש רש"י ד"ה בתייש הבא על הצבייה, דאסור לשוחטה לנקבה הבאה מן התייש והצבייה עם בנה. וכן כתב הרשב"א, דעל כרחין צריכין לפרש בהכי, וכדאוקימנא בריש שמעתין לעיל (עט:). אבל הרמב"ם (פ"ב משחיטה ה"ח) כתב, צבי הבא על העז ושחט העז ובנה, לוקה, אבל עז שבא על הצביה אסור לשחוט אותה ואת בנה, ואם שחט אינו לוקה, פרה ובנה אסרה תורה לא צביה ובנה. ותמה הרשב"א, דמשמע שמפרש לסוגיין בשוחט הצבייה ובנה, והא לא אסרה לה תורה, וכמו שכתב בעצמו. ותירץ, דשמא הרמב"ם מפרש, דהא דמותבינן לעיל "במאי עסקינן" וכו', היינו משום דהוה סלקא אדעתין, דנחלקו לענין מלקות, אבל השתא דמוקמינן לפלוגתייהו באיסורא, אפילו בצבייה ובנה תייש אסרי רבנן. אבל כתב, דאינו מחוור, דכיון דאמרינן דשה אמר רחמנא ולא הצבי, והכא ליכא לא שה ולא מקצת שה, מאי טעמא מפלגינן בין איסורא למלקות. ובלחם משנה נמי ביאר, דסבירא ליה להרמב"ם, דאפילו לר' חסדא איסורא מיהא איכא, דכן משמע מלשונו, דקאמר "הכל מודים בהיא צביה ובנה תיש שפטור" ולא אמר "מותר", משמע דאיסורא דרבנן איכא, משום דמיחזי כאותו ואת בנו ואתו למיטעי.

(יב) רש"י ד"ה מתקיף לה רב אחא, בתוה"ד, הנך דלא בקיאינן בהו וכו'. כתב המהרש"א, דדקדק לפרש "דלא בקיאינן בהו", דאי הוה בקיאינן לא הוה לן למימר דעו הבר הוא ממנינם, דכיון דלא הוי ממש אקו או תאו או זמר, אית לן למימר דמינא דעו הוא דהא נקרא עו. אבל כיון דלא בקיאינן בהו, אית לן למימר דהני ממש נינהו, ואף דנקרא עו, היינו משום דנשתנה שמו בפי העולם, ולא מינא דעו הוא. וכתב הרש"ש, דלדבריו מיושב הא דלא אקשו מיחמור ודישון דקדימו בקרא, משום דבהנהו הוו בקיאי כדאשכחן בבכורות (ז); ובזבחים (קיג):.

(יג) גמ', דלמא מינא דתאו וכו'. כתב התפארת יעקב, דאף דאונקלוס (דברים יד, ה) תיגרם, שהתאו הוא שור הבר, כדלהלן בגמ'. מכל מקום פריך שפיר דאפשר שאין הכונה לשור הבר דוקא, אלא דלמא הכוונה לקבוצה של כמה מיני בהמות יער ששור הבר הוא אחד מהם וגם עיזי הבר כלולים בהם.

(יד) תוס' ד"ה מרחשיב ליה בהדי חיות, משמע דאי לאו דחשיב וכו' וקשה קצת דאיל הבר הוי חיה וכו'. בחידושי הגרע"א מובא שהקשו לו, מאי קשיא להו דקרי ליה איל הבר דהוה מין בהמה, הא נהי דודאי יש מין איל דהוה מין בהמה וקרב לגבי מזבח, אבל מכל מקום יש גם איל שהוא חיה, דהא כתיב "רק כאשר יאכל את הצבי ואת האיל", ולעיל (יז). מבואר דהוא מין חיה. והשיב לו הגרע"א, דודאי פשיטא דאיל הוא לפעמים בהמה ולפעמים חיה וחיל קרי בי רב הוא, אלא ההפרש ביניהם הוא, דמן החיה נקרא אַיִל בקמץ תחת היו"ד, ודמין הבהמה נקרא אַיִל בחיריק תחת היו"ד, והוא זכר הרחלים, ואם כן יש לומר דהיה קים להו לתוס' דקריאת איל הבר שנוכר בגמ' היא בחיריק תחת היו"ד. וכן נראה מלשון רש"י ד"ה איל הבר שכתב, איל זכר הגדל ביערים, והיינו אַיִל בחיריק דהוא מינא דאילים שהם זכרים אלא גדול ביערים, דאילו אַיִל הבר בקמץ מהיכי תיתי שהוא זכר. ונלכאורה לדבריו בעינן לבאר דאף דהוא מין איל (ביו"ד) זכר שנולד בהמה, כיוון שגדל ביערות נהפך לחיה, והדברים צריכים עיון רב, דאיך אפשר שבמה שגדל ביערות נשתנה מינו, ועיין לעיל באות ח' שביארנו דלרבן שמעון בן גמליאל נמי מין חיה הוא].

(טו) תוס' ד"ה הראשון, דלא כר' יצחק וכו'. אבל בחידושי הגרע"א כתב, דיש לומר דפירוש המשנה הוא, דהראשון יש בו שני מיני חיובים, או כרת אם לא אתרו בו למלקות, או שסופג את הארבעים בהתרו בו ובאמת ליכא כרת.

(טז) גמ', מתניתין דלא כרבי שמעון ממאי וכו'. כתב בחידושי הרמב"ן, דלאו דווקא ההיא בבא דמתניתין דלא כרבי שמעון אלא אמרו על ראשון ראשון, ולא הספיקו לפורטן עד ששאלו בגמ' פשיטא ותירצו.

דף פ ע"ב

(יז) גמ', קמא מיקטל קטליה שני מתקבל בפנים הוא כרת נמי לחיוב. עיין רש"י ד"ה קמא. ובחידושי הרמב"ן גרס "שני סופג את הארבעים ותו לא". וביאר, דבשלמא הא דסופג הארבעים אף שפטור מאותו ואת בנו, לא קשיא, כיון דמכל מקום לקי אשחוטיו חוץ, אלא קשיא אמאי סופג את הארבעים ותו לא הא מתקבל בפנים הוא, וליחייב כרת. ודהיינו דלא מקשינן דחייב בכרת ולא מלקות, אלא דחייב תרוייהו, דכן שיטת מתניתין, וכמו שפירשו תוס' לעיל (עמוד א'), ד"ה הראשון חייב].

טומאתו ושחיתתו נמי כבהמה". אבל לענין הדברים שיש הפרש בין בהמה לחיה לא הכריעו חכמים בדינו דשמא נתנה עליו תורה חומרי בהמה וחיה. ועיין לקמן באות ז'.

(ו) גמ', כוי בריה בפני עצמה הוא. כתב בחידושי הר"ן, דהא דאקשינן לעיל (עט:), אהא דתנן "אין שוחטין אותו ביום טוב" מני לא רבנן ולא רבי אליעזר, הוא הדין דהוה מצי לאוקמי כרבי יוסי, אלא דלא ניחא ליה לאפוקי מדרבי אליעזר ורבנן.

(ז) תוס' ד"ה כוי בריה בפני עצמה, אמתני' דכיסוי הדם קאי וכו'. עיין באות ה' שהבאנו מחלוקת תוס' והרמב"ן. וכתב המהרי"ט אלגזי (הלכות בכורות פרק שישי נ"ח אות ב'), דתוס' לשיטתם דהוי ספק חיה ספק בהמה, ואתי שפיר בלשון המשנה "ונוהג בכוי מפני שהוא ספק", אבל להרמב"ן דהווי סוג אחר לא חיה ולא בהמה, לא שייך לפרש דקאי אמתניתין דכיסוי הדם, כיון דלישנא דמתניתין משמע שגופו של כוי מצד עצמו הוא ספק חיה ספק בהמה, דאי כוונת התנא הוא משום ספיקא דדינא, הכי הוה ליה למימר "מכסין את דמו מפני הספק". וכתב, דכן נראה דעת הריטב"א, שכתב לקמן (פג:), אמתניתין דכסוי הדם, ונוהג בכוי מפני שהוא ספק, וסתמא דלא כרבי יוסי דאמר כוי בריה בפני עצמה הוא.

(ח) גמ', רב נחמן אמר כוי זה איל הבר כתנאי כוי זה איל הבר וכו'. וכתבו התוס' ד"ה זה איל הבר, וסבר רב נחמן ות"ק דברייתא שהוא ודאי חיה וכו' אבל אין לומר דלדידהו [כווין] בהמה הוה דאם כן ת"ק היינו רשב"ג. ונלכאורה משמע שהיתה בריה הידועה להם שנקראת "איל הבר" והאי תנא סבר שהוא הכוי דמתניתין דלקמן (פג:), והנה מהא דרבן שמעון בן גמליאל סבר דהכוי מן בהמה והוכיח כן מהא דבית דושאי, משמע דסבר שאינו אותו איל הבר שלדבריו נמי חיה הוא].

(ט) גמ', ושל בית דושאי הו מגדלין מהן עדרין עדרין. היינו דמוכח דמין בהמה היא, דמיני חיה לא יצלחו לגדל עדרים ברשות האדם. ועיין אבן עזרא (בראשית א' כ"ד), ושנות אליהו (כלאים ח' ו'), ששם בהמה הוא על מינים הגדלים תחת יד אדם, ושם חיה על מינים הגדלים שלא תחת ידו.

(י) גמ', הני עזי דבאלא מהו לגבי מזבח וכו'. כתב הרשב"א, דקיימא לן כר' אחא ורבינא ור' חנן דאמרי מין חיה הוא, ורב חנן נמי הא אסהיד עליה דאמימר דשרי תרבייהו. אבל הרמב"ם (פ"א ממאכלות אסורות ה"ח) כתב בסתמא, דעו מין בהמה, ולא הזכיר דין אחר לעו הבר. ותמה המגיד משנה, אמאי לא חילק. ותיירץ, שהוא סובר דהלכה כר' הונא דפשט שהן מין בהמה, וכרב המנונא דסבירא ליה הכי, ואמימר הוה יחידאה גבייהו, והנך אמוראי דמקשו "ודילמא מינא דתאו נינהו ומינא דזמר נינהו", לא אמרי בלשון ודאי, אלא "דילמא" ואתו לדחות הראיה שהביא ר' הונא, אבל לא הכריעו, ועל כן לא חילק.

(יא) גמ', כי הא דאמר ר' יצחק עשר בהמות מנה הכתוב ותו לא והני מדלא קחשיב להו וכו'. הקשה בערוך השלחן (יורה דעה עט ד'), אם כן דאין בעולם מינים טהורים מלבד העשרה המנויים בקרא, היאך אמר רבי יוסי דכוי בריה בפני עצמה הוא, והרי מין טהור הוא דיש בו סימני טהרה. ותיירץ, דמאן דאמר כוי בריה בפני עצמה לית ליה הא דר' יצחק ויפרש דשייך שיהא עוד מינים טהורים בנוסף על העשרה.

שאותו ואת בנו נוהג במוקדשים ומה ידרוש בו רבי שמעון דלית ליה כלל אותו ואת בנו בקדשים. ותירץ כמו שהבאנו לעיל אות כ בשם המהר"ם.

(כב) בא"ד, ואין נראה דכיון דאסר הכתוב אותו ואת בנו בקדשים וכו' הרי גזירת הכתוב דלילקי וכו'. אבל בחידושי הרמב"ן כתב, דאי משום גזירת הכתוב אין ראיה, דיש לומר דהקרא קאי להיכא שהראשון קדשים והשני חולין, דהוי שפיר שחיטה ראויה, [אמנם כן כתבו התוס' עצמם לקמן (פה).] **סוד"ה דנין שחיטה**, דהיה אפשר לאוקמי קרא, דלא אסר רחמנא אלא כשהראשון קדשים ושני חולין, דהויה שחיטה ראויה. וכסברת הרמב"ן] אלא דמצד הסברא אין לומר דמה שנעשה שחיטה שאינה ראויה על ידי שאמרנו שהוא שחיטת אותו ואת בנו, יגרום שיתבטל ממנו שם שחיטה לענין אותו ואת בנו, דאם כן אתה מכשירו ומסלק ממנו איסור דאותו ואת בנו ושוב הויה שחיטה ראויה. וביאר הקהילות **יעקב** (סימן כב), דהיינו דווקא היכא דהאיסור שעל ידו באה לעשותו שחיטה שאינה ראויה, אינו ראוי לחול אלא לאחר שנאמר שיש כאן שחיטה, אבל בגוונא שבלאו הכי הויה שחיטה שאינה ראויה, שפיר יש לומר דאינה שחיטה, דבמה דחשיב שחיטה אף שיש בו האיסור שלו אינו חידוש, ולא שייך לומר כיון דגלי גלי.

(כג) בא"ד, כמו שחוטי חוץ דחייב אפילו לרבי שמעון אף על גב דלשאר מילי וכו'. היינו כדתנן **במכות** (יג.) דלוקה, ולא פליגי שם רבי שמעון אלא בסיפא דמתניתין אמילתא אחריתא. ובחידושי הרמב"ן הוסיף, דכן הוא בשוחט חולין כשרים בפנים שהם נאסרים בהנאה מחמת השחיטה, ומכל מקום לקי. ומכל מקום הקשה הרמב"ן, הא אין הוריקה מרצה ואם כן אמאי חשיב שחיטה ראויה. ותירץ, דאפילו הכי כיון שאין דבר אחר גורם לפסולו אלא אותו ואת בנו, לוקה, וכמו שפירש (עיין באות הקודמת). והקשה, דאם כן אף בשחוטי חוץ נימא דלרבי שמעון דלא ילקה עד שיזרוק הדם בפנים. ותירץ, דהתם אין פסולו בקודש דניבעי שיקרבו מתירין כהילכתן. וביאר, דבתרוייהו אמרינן סלק איסורו והלך אחר שחיטה, והילכך קדשים בפנים סלק איסור אותו ואת בנו, ונמצא דאינה ראויה עד שיזרוק ולזריקה קיימא, ומאידך בשוחט קדשים בחוץ אמרינן סלק איסור שחוטי חוץ ואין בהם זריקה כלל, [כיון דאין דין זריקה אלא במה שנשחט בפנים].

(כד) בא"ד, לכך נראה דלא מוכח הכא אלא מן הראשון וכו'. ביאר המהרש"א, דמן השני ליכא להוכיח מהאי טעמא, כיון דשחיטת קדשים אינה ראויה הוה כאילו מקטל קטלה וליכא שחיטה כלל, דעל כרחך כיון דרבי שמעון סבר כשהראשון חולין והשני קדשים דאותו ואת בנו נוהג בו, גזירת הכתוב הוא דלילקי אף דשחיטת שני הויה שחיטה שאינה ראויה, וכמו שכתבו לעיל, דהכי איירי קרא שהראשון חולין והשני קדשים, אלא דהכא מוכח מן הראשון. אבל כתב, דלמאי דמסיק דהוי התראת ספק ולמלקות קאמר ודאי דמהשני מוכח, כנראה מפירוש רש"י לקמן (פא.) **ד"ה התראת ספק**.

(כה) גמ', ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן. כתב התורת חיים, דמה שהקשו כן באמצע סוגיא דרבי שמעון, היינו כיון דאמרינן דמתניתין דלא כרבי שמעון אלא כרבנן, דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, אם כן קשיא לן דילקה אף אמחוסר זמן. והוסיף, דאליבא דאמת הוה מצי למיפרך בלאו הכי, דממה נפשך אי כרבי שמעון אפילו אותו ואת בנו

ובחידושי הר"ן כתב, דודאי כי קתני מתניתין דסופג את הארבעים היינו משום אותו ואת בנו מדלא חייב כרת, אלא דלא מקשי מיניה, דלדידיה ניחא דהא לקי מדין שחוטי חוץ, ועיין עוד ראש יוסף.

(יח) רש"י ד"ה חולין בפנים וכו' קמא מיקטל קטליה, לאו דוקא דהוא הדין לבתרא. וכן כתב בחידושי הרמב"ן, דאפילו היה הראשון בחוץ ושחיטתו כשרה, מכל מקום הוה פרכינן דבתרא מקטל קטליה והיאך מיחייב עליה, אלא דסירכא דרישא נקט. וסיים, דאיכא נוסחי דמפקי לה. ועיין עוד **דבר אברהם** (חלק ב' ו' ו').

(יט) רש"י ד"ה שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה היא, מלקות וכו'. ביאר המהר"ם, דהוקשה לרש"י למה הוצרך לומר דהוה שחיטה שאינה ראויה מטעם דכל כמה דלא זריק דם לא משתרי בשר באכילה, הא בלאו הכי הוה לן לאוכוחי, דהיאך לוקה הא שחיטת שני הוה שחיטה שאינה ראויה משום דהוה מחוסר זמן, דכיון דשחט האם היום אסור להקריב בנה, ופסול הוא. ולכך פירש רש"י, דלא מבעיא קאמר וכו', דהיינו, דאין הכי נמי דלהא דלא ילקה שני לא הוצרך לה, וסגי בהא דהוה מחוסר זמן, אלא דלאומי קשיא אמרינן לה דשני כשר נמי הוה, דכיון דראשון הוה שחיטה שאינה ראויה, אם כן שני כשר לכתחילה, ונמצא דכשהראשון קדשים לא משכחת כלל שיהא נוהג איסור אותו ואת בנו, אבל כשהראשון חולין דהוה שחיטה ראויה, והשני קדשים דהוי שחיטה שאינה ראויה, מטעם דמחוסר זמן, נהי דמלקות ליכא כששוחט השני, מכל מקום איסורא איכא מטעם אותו ואת בנו. ועיין עוד בחידושי הר"ן. ולקמן אות כא.

(כ) תוס' ד"ה קדשים שחיטה שאינה ראויה, בתוה"ד, ויש לומר כיון דעיקר קרא וכו'. הקשה בחידושי הגרע"א, בשם אביו, דעדיין יקשה כן בסוגיא **דבבא קמא** (עו.) דאמרינן נמי דשחיטת קדשים לרבי שמעון שחיטה שאינה ראויה היא, ולא יספיק תירוצם, דהתם סתמא דקרא בין בחולין בין במוקדשין. ועיין עוד **תוס' לקמן** (פה.) **ד"ה ואין דנין**, שהניחו בקושיא כהאי גוונא **מפסחים** (סג.).

(כא) תוס' ד"ה שחיטה שאינה ראויה, פירש הקונטרס לא מיבעיא וכו' ואין נראה וכו'. ובחידושי הרמב"ן, הוסיף להקשות, חדא שאין בכל הנוסחאות ולא בפירוש רבינו חננאל, אלא "אמאי סופג את הארבעים" ולא גרסינן "ופסול", ולרש"י הגירסא "ופסול", דמינה נמי מוכיח דמתניתין דלא כרבי שמעון. ונהאי קשיא אף לפירוש תוס' בסוף הדיבור, ולא מתיישבת אלא לפירוש רבינו תם, **שבתוס' ד"ה דכמה**, בסוה"ד]. ועוד, שהוא צריך למחוק גירסא **דלקמן** (פא.), הכתובה בכל הספרים, ובפירוש רבינו חננאל. ועוד, דאם כן היה לרבי אושעיא לומר ארישא דמתניתין דקתני "ונוהג בחולין ובמוקדשין" דהויה דלא כרבי שמעון, דלדידיה לא נהיג במוקדשים כלל. וכתב, דאיכא למימר דנקט הנך דמוכחי ברישא והדר דמספקא ליה, דאם בקדשים חשיבא שחיטה שאינה ראויה הא מספקא ליה. אלא דקשיא לן דעל כרחך לרבי אושעיא נמי נוהג אותו ואת בנו במוקדשים לרבי שמעון כדמשמע **לקמן** (פה.), דקאמרינן אלא אותו ואת בנו בקדשים מי לא קא נהיג, והיינו דראה רבי דבריו של רבי מאיר. ועוד הקשה, דאי הכי הויה תיובתיה מההיא דאותביה רבה לרב המנונא בשמעתין **לקמן** (פא.). ועוד הקשה הראש **יוסף**, דהא **לעיל** (עח.), דרשינן מקרא ד"וי"ו" מוסיף על ענין ראשון ללמד

אליבא דרבי שמעון, ובתירוץ בתרא הוסיפו דאתי שפיר אף לרבי יהודה אליבא דשמואל, ועיין מהרש"א. אבל תוס' בזבחים (יב.), ד"ה יום להרצאה, נקטו בפשיטות דלית מאן דפליג אדרבי אפטוריקי [דהא קראי הוא דקא מקשה אהרדין], ולכן הקשו, דאכתי לרב דאמר יש פסול לילה בבמה (שם קכ.), מאי איכא למימר אליבא דרבי יהודה דשחיטת לילה אם עלתה תרד, דהא למאי בעינן האי קרא. ותירצו, דמודה אף רבי יהודה דבבמה שחיטת לילה לא תרד.

(ב) גמ', מתיב רבא אותו ואת בנו קדשים בחוץ רבי שמעון אומר וכו'. כתבו תוס' לעיל (פ): ד"ה שחיטה בסוה"ד, דלא מצי פריך ממתני' דזבחים דמשמע דלרבי שמעון אותו ואת בנו נהוג בקדשים, דאיכא לאוקמי כשהראשון הוה חולין ושני קדשים דשחיטת הראשון שחיטה ראויה. וכתב המהר"ם (שם), דמבואר מדבריהם דרבא לא מוטיב ממתניתין דזבחים. ואכן מצא ברייתא בתוספתא דפרק בתרא דזבחים, דתנא בהדיא, "אותו ואת בנו שהקריבן בחוץ חייב על הראשון ופטור על השני, רבי שמעון אומר השני בלא תעשה" וכו', ומדקתני חייב על הראשון, מכלל דאיירי שהראשון הוא קדשים, ואם כן שמע מינה שפיר דסבירא ליה לרבי שמעון דנוהג בקדשים, אלא דהוקשה לו, דכאילו מקטל קטליה לקמא וכו'. אבל בחידושי הרמב"ן כתב, דמשמע ליה דהא דפריך רבא היינו מתניתין דזבחים (קיב.), ובגמ' מוסיף בה "קדשים בחוץ" לפירושא בעלמא, וכן דרך התלמוד להוסיף במשניות. ועיין עוד במהדורא בתרא.

(ג) גמ', וקשיא לן קדשים בחוץ וכו'. כתב בחידושי הרמב"ן, דאף דאמרין "וקשיא לן", לא מתאמרה בגמ' בשום דוכתא אלא הכא, וגמרא היתה בידיה דרבה ומצינו כיוצא בה בסנהדרין (מו.), ובכתובות (כו.).

(ד) גמ', אלא אמר רבא הכי קא אמר רב המנונא וכו' הואי התראת ספק וכו'. עיין רש"י ד"ה התראת ספק דכתב, דלא גרסינן לה. ועיין תוס' לעיל (פ): ד"ה שחיטה, דלשיטתם גרסינן לה, וכן הוא בחידושי הרמב"ן שם בשם אחרים. וכתב, דאף שזרק דמו של ראשון או שהיה חולין, מכל מקום פטור, משום דעד דזריק דם לא משתרי בשר והוה התראת ספק. וכתב, דאין הכי נמי, למאן דאמר דהתראת ספק שמה התראה, לכשיזרוק ילקה.

(ה) גמ', שם. כתב בחידושי חתם סופר, דאף דרבא סבירא ליה דהתראת ספק שמה התראה במכות (טו.), יש לבאר על פי מה שכתב הרמב"ם (פ"ה משבועות ה"ב) דהיכא שהלאו מפורש התראת ספק שמה התראה. וביאור דבריו, דהיכי שעבר על לאו מפורש, אף שאפשר לתקנו כגון שעבר על לא תקח האם על הבנים, מכל מקום עכשיו עבר על לאו מפורש וליכא התראת ספק, מה שאין כן בשבועה שאוכל איסור אינו עובר על שום איסור אלא אם שוב יאכל התנאי ועשה איסור למפרע, היינו לאו שאינו מפורש ולא שמייה התראה. והכי נמי הרי לפנינו מקטל קטליה, אלא שאם יזרוק הדם יהיה איסור למפרע, לכולי עלמא לא שמי התראה.

דף פא ע"ב

(ו) מתני', והשוחרט פרת חטאת. הקשה הרש"ש, לרבי אושעיא דלעיל (פ):, אמאי לא קתני פלוגתייהו בשאר קדשים, וכן לרבא דלעיל הוה ליה למינקט בעולה. וכתב, דלמאי דמסקינן בגמ' דפרת חטאת אינה משנה,

ליכא, ואי כרבנן לילקי אף אמחוטר זמן.

(כו) תוס' ד"ה ולילקי נמי משום מחוסר זמן, תימה היכי לילקי הא הוי לאו שבכללות. ובחידושי הרמב"ן תירץ, דהפירכא למאן דאמר לוקין אלאו שבכללות, דפלוגתא היא בפסחים (מא:). ואל תתמה דכיוצא בכך מצינו בכתובות (טז.), דאקשינן ולזייל בתר רובא בסתם, ואינה קושיא אלא לרב, אבל לשמואל הא אין הולכין בממון אחר הרוב, כדאיתא בבבא בתרא (צב.). אבל בהמשך כתב הרמב"ן, דחה להאי תירוץ, משום דלאו שבכללות כי האי דלמד על כל הפסולים שבשור ושה שהן בלא ירצה, דלרבי הכל לא לקי, כדאיתמר בפסחים (כד.). וההיא דפליגי אביי ורבא בפסחים (מא:), ובנויר (לח:), היינו בלאו שפורט וכולל באיסור אחד. ולפיכך פירש, דאין הפירוש דדרשינן דכל הפסולים הם בלא ירצה, אלא דרשינן דלאו דלא ירצה כולל ופורט כל הפסולים הכתובים אחר כך, והשתא אתי שפיר דמקשינן דלילקי דבכי האי גוונא לקי, כמו בנא ומבושל ונוזר.

(כז) גמ', תלמוד לומר ושור ושה שרוע וקלוט וכו'. ביאר המהר"ם, דאף דקרא דכתיב "ושור ושה שרוע" וגו' לא איירי בפסולי מומין, מכל מקום מדכתב "שור ושה" דקרא יתירא הוא דלא איצטריך למכתב ביה, דהא בשור ושה איירי לעיל מיניה, על כרחך דאתי לרבות כל הפסולים שבעולם דעובר בלאו ד"לא ירצה".

(כח) תוס' ד"ה הנח למחוטר זמן, בתוה"ד (בנמשך לדף פא.) ולית לן למימר דאתא קרא דירצה שיש בו גם עשה עם הלאו דכל היכא וכו'. ובחידושי הרמב"ן הביא, דשמע לפרש גמ' דילן, דהוה לאו הבא מכלל עשה ולכך אין לוקין עליו. אבל הקשה, דמייתנין הכא ניתוק עשה דמחוטר זמן דתוך ז', למחוטר זמן דאותו ואת בנו. ועוד, דילמא לעבור עליו בלאו ועשה. ולכך פירש הסוגיא באופן אחר, ועיין לעיל פ: אות כו ביאורו בקושיה הגמ', ולפי זה ביאר תירוץ הגמ' לפי גירסתו, דגרס "הנח לאנו" דמחוטר זמן דנתוקי עשה נינהו, דכל פסולי לאוין שפירטן הכתוב כאן ריבה בלא ירצה, אבל פסולי עשה דהתם אינם בלא ירצה, ומכיון שהפסיק בפסול מחוסר זמן דשבעה, [כיון דכתבו בלשון עשה], אף מחוסר זמן דאותו ואת בנו אינו בכלל, נואף דלא כתבו להדיא בלשון עשה], והיינו "ניתק לעשה" דאפילו מחוסר זמן דאותו ואת בנו ניתק מלאו דלא ירצה ואינו בכלל לאו אחר משום מוקדשים. עוד כתב, דאפשר לומר דבאותו ואת בנו גופיה ניתוק עשה הוא, ועיין שם שפירש כן בדברי הסיפרא (אמור פרשה ח'), וסיים, דאתי שפיר דקאמרין "לאנו" דמחוטר זמן" בלשון רבים ולא אמרינן "לאו" בלשון יחיד.

(כט) בא"ד, תדע דאמר באלו הן הלוקין וכו' ואיכא נמי לאו דואל המקדש לא תבא. אבל תוס' בזבחים (קיד:), ד"ה אלמה כתבו, דמהתם ליכא ראייה, משום דאיכא למימר דהוא משום דאיכא תרי עשה, דכתיב "מחוץ למחנה תשלחום", אבל מכל מקום אשכחן בגולה הכי וכדמייתי תוס' דידן.

דף פא ע"א

(א) תוס' ד"ה יום להרצאה, ואם תאמר מביום צוותו נפקא וכו'. ויש לומר וכו' ועוד יש לומר וכו'. שיטת תוס' דידן דאפשר לומר דדרשא דרבי אפטוריקי אינה לכולי עלמא, ולכך פירשו בתירוץ קמא דלא אתיא אלא

הדרק היוזמי

מסכת חולין דף פא - דף פב

טז אלול - יז אלול התשע"א

יד) [רש"י ד"ה בהא קאמר ריש לקיש, בתוה"ד, ומיהו היכא דמיקטיל לא משלם וכו'. לכאורה יש לבאר דבריו לפי דברי הקובץ שיעורים כתובות (אות צג), דהוכיח שיש ב' דינים בקם ליה בדבריה מיניה. חדא דחיוב החמור פוטר מחיוב הקל, ואפילו אי לא עבדינן ביה החומרא. והשני היכא דעבדינן ביה החומרא דהוי כאילו שילם גם את הקל. ובוזו ביאר מה שהביא בקצות החושן (סימן כח) בשם מהרש"ל, דהחיוב לצאת ידי שמים בקם ליה בדבריה מיניה, הוא דוקא היכא דלא עבדינן ביה החומרא. ולפי זה הכי נמי, נהי דחיוב מיתה לא יפטור חיוב ממון כיון דחדא בגופא וחדא בממונא, מכל מקום היכא דמיקטיל הוה כשילם את הממון].

טו) רש"י ד"ה אבל בהך דלעיל אימא מודי ליה לריש לקיש, דלא רמיא תורת מלקות בעבירה של מיתה כלל. ביאר בהגהות מלא הרועים, דמלקות עונש היא וב' עונשין לא ענשינן ליה, אבל ממון אינו עונש אלא חיוב שאכל דבר של חבירו ונתחייב לשלם לו ומה יש לו במה שהוא מת. טז) גמ', פרה מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר. הקשו התוס' בבבא קמא (עו.) ד"ה הפרה (הראשון), בשם רבינו שמואל בר חיים, למה לי דהיתה לה שעת הכושר, תיפוק ליה דחיבת הקודש מכשרתו ומשויא לה אוכלא כדרשינן לעיל (לו:), והבשר לרבות עצים ולבונה. וכתבו, דאין לתרץ דכיון דקדשי בדק הבית היא לא שייך בה חיבת הקודש, דאפילו בקדשי מזבח בעינן קדושת הגוף בכלי שרת. זה אינו, דלהדיא מבואר במנחות (קב:), דשייך בה חיבת הקודש לרבי שמעון, והיינו טעמא כיון דחטאת קרייה רחמנא, וכל ענינה כעין עבודת הגוף, שיש בה הזאה ופסולה שלא לשמה. ותירץ ר"י, דאין חיבת הקודש מועלת אלא לאשוויי את שאינו אוכל כאוכל, כגון נותר ופרה שהן חשובין כעפרא ועצים ולבונה, אבל דבר שהוא אוכל אלא שאין מקבל טומאה לרבי שמעון משום דהוה דבר שאי אפשר להאכילו לאחרים, לא יועיל חיבת הקודש לעשות האיסור כמותר. וסברא זו כתבו גם תוס' לעיל (עמוד א'), ד"ה עולה.

יז) תוס' ד"ה הואיל והיתה, תימה דמשמע דהשתא לאו בת פדייה וכו' ונראה לפרש דמיירי לאחר הזאה וכו'. הקשה מהרש"א, דבלאו הך דקאמר רבי שמעון דקדשי בדק הבית לא הוי בכלל העמדה והערכה, תקשי להו מהך דהכא דאומר היה רבי שמעון פרה נפדית על גבי מערכתה דהיינו לאחר שנשחטה, ואם כן אמאי קאמר "שהיתה לה שעת הכושר" דמשמע דהשתא לאו בת פדייה היא. ותירץ, דהא לא קשיא להו, משום דאיכא למימר דהא דנפדית על גבי מערכתה היינו בעודה מפרכסת, דהויה בת העמדה והערכה, אבל מההיא דשבועות קשיא להו שפיר דלעולם היא בת פדייה, כיון דלא בעי העמדה והערכה.

דף פב ע"א

א) גמ', רבי שמעון אומר פרה נפדית על גבי מערכתה. היינו דלא כמאן דאמר בתוספתא דפרה (פרק א'), דכיון שנשחטה אין לה פדייה עולמית, ומייתנין ליה בשבועות (יא:).

ב) רש"י ד"ה ואמר ריש לקיש, בתוה"ד, ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה. כתבו תוס' בבבא קמא (עו.) ד"ה פרה (השני), דנראה לר"י, דרש"י לא דק, דהא ההיא דחיפהו בבצק דכריתות (כא:), מיירי כשיש

יש לומר דבקדשים לא מיירי. נולכאורה יש להעיר על מה שכתב דיש להקשות לרבי אושעיא, דמשמע משום דאמר שחיתת קדשים הוה שחיטה שאינה ראויה, וטפי הוה ליה להקשות, דלכולי עלמא בקדשים בחוץ סבר רבי שמעון דהויה שחיטה שאינה ראויה, והוה ליה למתני קדשים בחוץ במתניתין].

ז) מתני', השוחט ונתנבלה בידו וכו' פטור משום אותו ואת בנו. כתב בתוס' הגרע"א (על המשניות, אות כג), דדייקא מתניתין למימר דפטור משום אותו ואת בנו, דהיינו דמכל מקום עבר אייסורא דצער בעלי חיים ומשום לתא דבל תשחית.

ח) גמ', אמר ליה רבי יוחנן זו אפילו תינקות של בית רבן יודעים אותה. ביאר המהרורא בתרא, דרבי יוחנן סבר מדאמר ריש לקיש דקים ליה בדבריה מיניה, דכוונתו דוקא במקום שחייב קטלא, ואמר לו "זו אפילו תינקות" וכו', והשיב ריש לקיש, מה שאמרתי דקם ליה בדבריה מיניה, היינו דהיכא דאילו הוה מתרו ביה הוה קים ליה בדבריה מיניה, אפילו בדלא אתרו ביה פטור, וחדושו הוא. וכן כתב הרש"ש.

ט) תוס' ד"ה כיון דאילו אתרו, בתוה"ד, ועוד קשה לפירוש הקונטרס וכו'. ובתוס' הרא"ש הקשה טפי, דהיאך פירש רש"י דאיכא סברא דתרתיה בגופיה לא רמינן עליה, הא התם בכתובות (לו:), משמע דסבר למימר איפכא, דקאמר דאי אשמועינן מיתה וממון משום דחד בגופו וחד בממונו לא עבדינן, אבל מיתה ומלקות דאידי ואידי בגופיה אימא מיתה אריכתא. ותירץ, דשמא יש לחלק דהתם מזיד והכא שוגג.

י) בא"ד, אלא משום דגבי מזיד איכא קראי דלא עבדינן תרתיה וכו'. המהרש"א גרס בדבריהם "ומיהו משום דגבי מזיד וכו'", ופירש, דכונתם לתרץ דודאי ניחא ליה לתלמודא הכא למיעבד הך צריכותא דפלוגתייהו בחדא סברא, אלא דהתם גבי מזיד דהוצרך למיעבד צריכותא אתרי קראי, הוצרך לדחוק למיעבד צריכותא אחרינא בסברא מהופכת, ועיין עוד מהר"ם שביאר באופן אחר.

יא) בא"ד, הוה אמינא דוקא התם פטור מדתנא דבי חזקיה אבל במלקות אימא לא כו'. ביאר המהרש"א, דסלקא דעתך דדוקא בממון ומיתה מדתנא דבי חזקיה, ומשום דחד בגופא וחד בממונא לא עבדינן, אבל במלקות אימא דמודה דחייב דמיתה אריכתא היא, קא משמע לן דנילף מלקות מממון. וכתב עוד, דאף דבמזיד איצטריך קרא נמי למלקות, מכל מקום כיון דגלי לן במזיד דאין חילוק בין ממון ומלקות אית לן למימר דהכי נמי בשוגג.

יב) גמ', חייבי מיתות שוגגין וכו'. כתב המהרש"ל, דהמסקנא בכתובות (לה.), דבחיבי מיתות שוגגין כולי עלמא לא פליגי דפטורין, ולא פליגי אלא בחייבי מלקויות שוגגין בלחוד, ודלא כסוגיין. ועיין ברשב"א שם.

יג) רש"י ד"ה חייבי מיתות שוגגין, בתוה"ד, ויש בה עוד חיוב דבר אחר כגון מלקות שהתרו בו למלקות כי הא דאמרן או יש בה חיוב ממון. כתב המהרש"א, דמה שכתב רש"י "או דיש בה חיוב ממון", היינו דוקא למאי דמסיק דשמעינן ממימרא דהכא דהאי חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר דקאמר, דמשמע בין מיתה וממון בין מלקות וממון, אבל אי לאו מימרא דהכא לא הוה שמעינן מחייבי מיתות שוגגין ודבר אחר אלא ממון, דומיא דחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר, דהאי דבר אחר לא משמע אלא ממון.

רבינו תם בעבודה זרה (טו.) וצריך עיון. אמנם התוס' (שם) ד"ה אימור כתבו, **דרשב"ם** פירש בשם רש"י, דפרה אין רגילין לעשות בה מלאכה כשוורים, אבל בשם רבינו תם כתבו, דפרות יותר בנות חרישה משוורים. אבל מכל מקום תמה הרשב"א, דאם כן אף בשאר ימות השנה יהא צריך להודיע "אמה מכרתי לשחוט" וכו', כיון דמחוקקין ליה דלשחיטה דהשתא זבין. ולכך תירץ, דאפילו בשוורים נמי דינא הכי משום דמוכר לכל רצונו של לוקח מוכרו, שאין משייר במכירתו כלום, דהא לא התמה עמו במכירתו, הילכך הוה ליה כאילו פירש לו אם תרצה לשחוט שחוט, ומשום הכי אילו אתו תרווייהו לפנינו דחינו שני מפני ראשון דלא עדיף ממוכר דאתי מיניה, אבל אם הלך כל אחד לביתו, השני שוחט, ואין צריך לשאול לראשון, דאינו חושש מן הסתם אלא בארבעה פרקים.

ט גמ', **תנא אם קדם השני הרי זה זריז ונשכר. ובטור ושולחן ערוך** (יור"ד סימן טו סעיף ו) כתבו, שנים שלקחו אותו ואת בנו ביום אחד, הלוקח ראשון ישחוט ראשון ולא השני, במה דברים אמורים כשלקחו שניהם מאדם אחד וכו', אבל אם לקחום משנים שניים שוין, וכל מי שישחוט תחילה זריז ונשכר. וכתב הב"ח (סקי"א), דמדברי הטור משמע, דלא אמרינן זריז ונשכר אלא בלוקח משנים, אבל בלוקח מאחד אם קדם השני ושחט, הפסיד, לפי שעשה שלא כדיון. והקשה, דבגמ' לא נזכר דנשכר בגוונא דלקחו משנים, אלא הוא מהתוספתא שהובא ברא"ש (סימן ד), ואדרבא ריהטת הגמ' משמע דהוה זריז ונשכר אף בלוקח מאדם אחד. ולכך כתב, דמה שכתב הטור "וכל מה שישחוט תחילה זריז ונשכר" קאי נמי ארישא, היכא שלקחו מאדם אחד, ולכך קאמר "כל מי שישחוט לרבות אף בלוקח מאדם אחד. והוסיף, דמיהו ודאי אף בלוקח משנים אין ראוי לעשות כן לכתחילה, אלא יטילו גורל ולא לייתו לאנצויי, ועיין שם עוד. והש"ך (שם סקי"ד) כתב, דודאי לשון הטור והמחבר משמע דזריז ונשכר לא קאי אלא אסיפא, ומכל מקום לא קשיא, דבגמ' לא אמרו אלא דזריז ונשכר, אבל לכתחילה אין ראוי לעשות כן, והטור והמחבר אשמועינן דבלקחו משנים הוה זריז ונשכר ולכתחילה נמי הוה. אמנם הט"ז (סק"ט) כתב, דנראה מדשבחוהו חכמים וקראוהו "זריז", שיש מעלה באותו שקדם ושחט, דהיינו שאי אפשר לו לבא לידי איסור, מה שאין כן השני שמה ישכח. ולכן אין לבית דין להכניס עצמם בדבר ולומר שיפילו גורלות, כי אין להם להפקיע זכות כל אחד שרוצה להיקרא זריז. וכתב, דהיינו דוקא בשלקחו משנים, אבל לקחו מאחד אם קדם השני ושחט לא זו בלבד שאינו זריז, אלא חוטא נמי מיקרי, שגול זכותו של לוקח ראשון.

י גמ', **זריז דלא עבר איסורא ונשכר דקאכיל בשרא.** כתב בתוס' הרא"ש, **דבהלכות גדולות** כתבו, דהשוחט אותו ואת בנו אסור לאוכלו בו ביום. וכתב, דכדמומה לו דשמע מרבינו מאיר, שדקדקו זאת מכאן, דמשמע הא לא קדם, עבר איסורא ולא קאכיל בשרא, דהיינו שאם שחט הראשון, ושחט הוא אחריו, קנסוהו שלא יאכל הבשר באותו היום.

יא מתני', **שחט פרה ואחר כך שני בניה סופג פ'.** כתב הפורת יוסף, דלפי מה שפסק התנא בבכורות (מה:): כחנניה, דאותו ואת בנו נוהג בין באמו ובין באביו, הוה מצי למיתנא בגוונא דשחט אביו ואמו ואחר כך שחט סופג מ', ואם להיפך סופג פ', אלא דלא מעייל נפשיה לפלוגתא.

יב מתני', **סומכוס אומר משום רבי מאיר סופג שמונים.** רש"י לקמן (עמוד ב'), ד"ה דאף על גב, הביא מהתוספתא (פ"ה), דסומכוס פליג אף

כזית מן הנבילה, ונראה שטמא הבצק מן הנבילה על ידי צרופו לכביצה כמו שמיטמא ממקום אחר, שהכזית יכול להיות מטמא ומצטרף. עוד כתבו, דנראה דרש"י חזר בו משיטתו שהיה רגיל לפרש בכל מקום דאוכל פחות מכביצה מקבל טומאה מן התורה, שהרי פירש להדיא דלא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא.

ג תוס' ד"ה והתנן, בתוה"ד, ואם תאמר ואמאי לא משני דעד שלא תערף וכו'. ביאר התפארת יעקב, דאף דהיינו מאי דאמרינן בגמ' "לישני כאן קודם ירידה" וכו', מכל מקום קשיא להו מאי פריך מעיקרא, ולא משני כן אלא לבתר דמייתי להא דר' ינאי, הא בפשיטות הוה לן לומר הכי, דהא מעיקרא לא קשיא לן אמתניתין גופה, דחזינן דעגלה ערופה נאסרת מחיים, אלא דמקשינן מכח מתניתין דכריתות, ואם כן אמאי לא חילקו, דשאני בין קודם ירידה לאחר ירידה, כי היכי דדחי התם.

ד תוס' ד"ה עגלה ערופה, בתוה"ד, ויש לומר דכך היתה קבלה בידם. עיין פני יהושע קדושין (נו.) ד"ה גמרא בצפורי מצורע), דהעלה מכח סוגיא דהתם, דרבי יוחנן סבר, דכולי עלמא אית להו הא דתנא דבי רבי ישמעאל דילפינן מכשיר ממכפר. וכתב, דלפי זה אין צריך למה שנדחקו התוס' הכא לומר דקבלה היתה בידם, אלא אדרבה לרבי יוחנן ליכא פלוגתא בהא, ולכך קאמר דעגלה ערופה אינה משנה. ועיין עוד מה שכתב הרש"ש. ובתוס' הרא"ש הכא תירץ, דלא בעי ר' יוחנן למימר דפליגי סתמי אהדדי, ולכך קאמר דאינה משנה, ובתירוץ בתרא כתב בתוס'.

ה תוס' ד"ה אמר רבי ינאי, בתוה"ד, וערפו שם דדרשינן מיניה שם תהא קבורתה איצטריך לאחר עריפה וכו'. וכן תירצו תוס' בקידושין (נו.) ד"ה כפרה. ועוד תירצו, דיש לומר דהא דקאמר "כפרה כתיב בה" לאו עיקר דרשא היא, דהא איצטריך לדרשא אחריתי כדאמרינן לעיל (יא.), "דילמא טריפה היא וכי תימא מאי נפקא לן מינה כפרה כתיב בה כקדשים", אלא עיקר דרשא הוי מ"וערפו". ועיין תוס' עבודה זרה (כט:), ד"ה כפרה.

ו רש"י ד"ה משעת שחיטה, נאסרת שחוטה אבל המשולחת מותרת וכו'. אבל תוס' קידושין (נו.). ד"ה משעת שחיטה כתבו, דמשולחת נמי תיאסר משחיטת חברתה עד שעת השילוח, והוכיחו כן מלשון "ציפורי מצורע", דמשמע שתיהם.

ז רש"י ד"ה אלא, בתוה"ד, והא דתנן תצא ותרעה בערר מקשינן לה בכריתות וכו'. ביאר המהרש"א, דליכא לתרועי כדמשנינן כאן קודם ירידה וכו', דהא מתניתין דכריתות מוכחא דלא מיתסרא מחיים, וכדמיייתו תוס' ד"ה והתנן, בסוה"ד.

ח מתני', **שנים שלקחו פרה ובנה איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון.** פירש רש"י ד"ה לענין דינא, שעל מנת כן לקח, שאילו לא מכרה בעל הבית לשני ועכב לעצמו, היה הלוקח שוחט וכו'. וכן פירשו בחידושי הרמב"ן, והרשב"א, שהוסיף, דממילא אומר לוקח ראשון לשני לא עדיפת מגברא דאתית מיניה. והקשה הרשב"א, דהא אמרינן דרוב שוורים לחרישה הן עומדים, ואם כן זה שלקח פרה סתם, מסתמא לחרישה לקח, ואמאי ישחוט ראשון, והא לא מכר לו על דעת כן. וכתב, דאולי נאמר דפרה דוקא אמרו, דאין רוב פרות עומדות אלא לאכילה, דשוורים הן שעומדין לחרישה, כדכתיב "ורב תבואת בכח שור". וסיים, דכן כתב

אפילו מין אחד קנבוס וחרצן או לוף וחרצן חייב, דקרינן ביה כרמך כלאים, ואותו שזרע כרמו של חברו סמדר מין אחר זרע. ועיין שם שהאריך.

(ט) תוס' ד"ה ולאפוקי מדרבי יאשיה, בתוה"ד, אבל אין לפרש דמשמע ליה לא תזרע בהדי כרמך כלאים וכו'. אבל בחידושי הרשב"א פירש, ד"כרם" לא איקרי אלא על ידי הגפנים, הלכך כי כתב רחמנא "לא תזרע כרמך כלאים" לא חייב אלא על הזרע כלאים בכרם, מה שאין כן "שדרך" שדה בור משמע, ושדה לבן נמי שדה מיקרי. וכן כתבו תוס' קידושין (לט.) ד"ה לא.

(כ) רש"י ד"ה מאי טעמא, בתוה"ד, ומדלא פשטיה מהא וכו'. הקשה המהדורא בתרא, דלמא האיבעיא דהתם נמי היה מסופק אי נימא דסומכוס סבר בכל מקום דחייב שנים בהעלם אחד, וממילא נובל לומר דהבריייתא איירא בבת אחת, ולרבי יהודה יש לומר דמספקא ליה אי בשל ימין וכו', או נימא דהבריייתא איירא בזה אחר זה, וממילא רבי יהודה פשיטא ליה דשל ימין, ואם כן יש לומר דסומכוס סבר דבעלמא אינו חייב אלא אחת, ושאיני הכא דגופין מחולקין, וסיים דיש ליישב. ועיין לקמן (צא.) תוס' ד"ה אלא.

(כא) בא"ד, שם. כתב בחידושי הרמב"ן, דהעיקר כפירוש רש"י, והני תרי סוגיין אהדדי איתמר, והכא פשיטא לספיקא דהתם והתם פשיטא לספיקא דהכא, וכן בתא שמע אידך. אבל הביא, דיש מפרשין דהכי מקשי, מכדי קים לן דרבי יהודה מיחייב בשל ימין מדאורייתא, ומאי דעת תורה, הילכך הא דתניא "אכל מזה כזית ומזה כזית" לא מתוקמה אלא בשנתערבו, דאי בשלא נתערבו פשיטא, דהא אשמועינן רבי יהודה דאינו נוהג אלא באחת, וכיון דבשנתערבו עסקינן במאי איירי, אי בשתי התראות התראת ספק הוא וכו', ודחינן לה ואמרין דהא קא משמע לן דהתראת ספק שמה התראה. ולקמן (צא.), מקמי דתיקום לן אי דעת תורה, או דעת נוטה, אתינן למיפשטה מהא, דקא סלקא דעתין דבשלא נתערבו עסקינן.

דף פג ע"א

(א) גמ', ומה התם דגופין מחולקין פטרי רבנן הכא לא כל שכן. ביאר המהר"ם, דאף דהווי שני גידין משתי בהמות, לא דמי ל"אותו ואת בנו", אף לסומכוס דפליג אף ארישא דהווי תרויהו שם אחד ד"אותו ואת בנו", דבאותו ואת בנו מקרי גופין מחולקין, כיון דהאיסורים הם מחמת ששחט שני גופין, דהיינו שני בניה, אבל הגידין מב' בהמות לא מיקרו גופין מוחלקין, כמו שני זיתי חלב משתי בהמות. אמנם בחידושי הגרע"א כתב, דמוכח מכאן כדעת הריטב"א, דמתות לא חשיב גופין מחולקין, דאם לא כן הא הווי שני גידין משתי בהמות, וליהווי כגופין מוחלקין.

(ב) גמ', ודקאמרת מאי טעמא דרבי יהודה כגון דלית ביה כזית וכו'. עיין מה שפירש רש"י ד"ה דלית ביה כזית, ומה שפירש בשם אית דמפרשי, ומה שהקשה עליהם. אמנם הרשב"א כתב דפירוש רש"י אינו מחוור, דהא לישנא לא משמע הכי, מדקאמר "אכל שני גידין" משמע דכהדדי נינהו [היינו באותו שיעור], דאי לאו הכי היה לו לפרש. ולכן כתב דפירוש האית דמפרשי נראה יותר, כגון שאכלן בזה אחר זה בשתי התראות בתוך כדי אכילת פרס, דהתראות אינן מחלקות צירוף האכילה,

ארישא דשחט שני בניה ואחר כך שחטה, וסבר דסופג שמונים. והובאו דבריו בתוס' הכא ד"ה סומכוס אומר. ובספר חידושי רבי שלמה (עמוד רכו, סימן לו אות ב'), במכתב מנן בעל האפיקי ים, הקשה בשם אביו, "הא אין איסור חל על איסור", דמיד ששחט את בנה הראשון נאסרה שחיטת האם, ואיך יכול לחול איסור בשחיטת השני. ותירץ, דלא שייך כאן לומר אין איסור חל על איסור, דאף דאין עובר על הלאו השני אלא אם שחיטת האחרון, מכל מקום עצם מהות חלות האיסור הוא על השנים ביחד, על אף שעדיין לא שחט אחד מהם, אלא שאם הבן לא נשחט לא נעשה איסור, וכשנשחטו שני בניה ואחר כך את האם יש כאן ב' איסורים, האחד שחיטת האם ובנה הראשון, והשני שחיטת האם ובנה השני.

דף פב ע"ב

(ג) גמ', האי מיבעי ליה לגופיה. לכאורה צריך עיון מאי קשיא, הא קתני בבריייתא להדיא "כשהוא אומר לא תשחטו הרי כאן שנים", אלמא דייק מדכתב בלשון רבים].

(יד) גמ', להודיעך כחן דרבנן דאף על גב דגופין מחולקין פטרי רבנן. כתב המהרש"א, דהוא הדין דהוה מצי למימר להודיעך כחן דרבנן דאף על גב דהוי כשני שמות "אותו ואת בנו" ו"בנו ואותו", פטרי רבנן, כמו שכתבו תוס' לעיל (עמוד א') ד"ה סומכוס אומר דמהאי טעמא פליגי בסיפא, ולא נקטו פלוגתייהו ברישא. אלא דנקט תלמודא הך סברא דגופין מוחלקין, דהא ברישא דליכא ב' שמות נמי פליגי סומכוס, כדמוכח מהתוספתא שהביא רש"י ד"ה דאף על גב.

(טו) גמ', אילימא לוקה אחת פשיטא ועוד מאי כלאים כלאים. ביאר בחידושי הרמב"ן, דאי סלקא דעתך שאינו לוקה אלא מלקות אחת, והוא מאי דאתא לאשמועינן, ליתני "אינו לוקה אלא אחת", אלא מדקתני "לוקה" סתם, שמע מינה דאתא לאשמועינן שלוקה שתי מלקיות ובמאי עסקינן וכו'.

(טז) תוס' ד"ה תנינא נזיר שהיה שותה, בתוה"ד, מכל מקום היה לו לשנות באותו ענין ששונה במשנה. ובחידושי הרמב"ן הוסיף, דלא קתני דומיא דמתניתין כגון שהיה שותה יין דלקי שנים אף דלא מפסיק, אלא תני כלאים כלאים דשני מעשים הם ודמתניתין עדיפא ליה. [דהוה חידוש טפי, דאף שלא מפסיק מכל מקום התראות מחלקות].

(יז) רש"י ד"ה בבת אחת, בידו אחת חטה וחרצן ובידו אחת שעורה וחרצן. כתב המהרש"א, דבחנם נקט להאי גוונא, דהרי אף בידו אחת חטה וחרצן וכן בשניה, נמי הוי כעין ב' זיתים, וסיים בצריך עיון. וכן כתב הרש"ש דלאו דוקא, ושיגרא דלישנא דגמ' לקמן נקט. ועיין עוד לב אריה.

(יח) גמ', קא משמע לן דכי זרע חטה וחרצן ושעורה וחרצן נמי מחייב. הקשה בחידושי הרמב"ן, דאיתא במנחות (טו.), מעשה באחד שזרע כרמו של חברו סמדר ובא מעשה לפני חכמים ואסרו את הזרעים והתירו את הגפנים, ומפרש לה התם, משום דקנבוס ולוף אסרה תורה, שאר זרעין מדרבנן הוא דאסירי. פירוש, משום דקנבוס ולוף אין זרעם כלה, ועושין אשכולות ודומין לזרעוני הכרם, וקרינן ביה "כרמך כלאים", אבל בשאר זרעים לא. ותירץ, דאיכא למימר דלעולם אינו חייב משום כלאי הכרם עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן, או כל שני מינין וחרצן, אבל קנבוס ולוף

להודיע אף בשאר ימות השנה, כדי שלא יכשל הלוקח על ידו, אלא שאם לא הודיעו לא הוי מקח טעות. ועיין עוד ברש"ש. ועיין לקמן אות י'.

ח) מתני', אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין לו ריוח אבל יש לו ריוח אין צריך להודיעו. עיין רש"י ד"ה דאין, וד"ה אבל, וד"ה אין. אבל בחידושי הרמב"ן כתב, דמפורש בתוספתא (פ"ה ה"ב), דקאי על יום הכיפורים בלבד, דתניא התם, אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בזמן שחל יום הכיפורים להיות בשני בשבת, אבל אם חל להיות באחד מכל ימות השבת אין צריך להודיעו, מפני שזה יכול לשחוט היום וזה למחר. וביאר, דדוקא כשחל יום הכיפורים בשני בשבת, הכל שוחטין באחד בשבת שהוא ערב יום הכיפורים, שאין מקדימין קודם השבת. אבל בשאר הפרקים לעולם צריך להודיעו כיון דהכל שוחטין ביום טוב. וכן כתב הר"ן (כח: מדפי הרי"ף), והוסיף מכל מקום אי איקלע יום טוב בשבת, איכא לאפלוגי ביום טוב, כי היכי דמפלגי ביום הכיפורים. ועיין באות הבאה.

מתני', שם. עיין באות הקודמת, אמנם הרמב"ם (פי"ב משחיטה הט"ו וביתר ביאור בפירוש המשניות), פירש, דמה שצריך להודיע ללוקח שני היינו כשראה אותו נחפז לקנות, דכיוון שנחפז לקנותו עכשיו, בידוע שישחוט היום, אבל אם יש לו ריוח, אם אינו נחפז אין צריך להודיעו, לפי שפעמים לוקח אותו לשחוטו למחר. וכן כתב הסמ"ג (לאוין קמ"ט). וכתב הרא"ש (סימן ו), דנדחק לפרש כן, משום דאימתי דרבי יהודה קאי א"מוכר בערב יום טוב" דקאמר תנא קמא, ואתא לחלק במוכר בערב יום טוב עצמו, בין יש ריוח לאין ריוח. אלא דלא מסתבר לפרש כן, דמדוע נאמר דאם היה נחפז לקנות בסוף היום, ישחוט היום יותר ממי שקנה בבוקר, דאיפכא מסתברא, דהקונה בסוף היום אין לו זמן לשחוט ולהפשיט ולצורך מחר הוא קונה, ומה שנחפז, לפי שביום טוב לא יוכל לקנות. ולכך פירש כרש"י. וביאר, דאפשר שהתנא קמא לא הזכיר להדיא דהיינו במוכר בערב יום טוב דוקא, והייתי יכול לפרש מה שאמר "בארבע הפרקים הללו", דהקונה בהמות בזמנים הללו, קונה על מנת לשוחטן בערב יום טוב, שאם ישחטנו עכשיו יסריח עד יום טוב, ואתי רבי יהודה לפרש דבריו דדוקא בערב יום טוב קאמר. וסיים, דבתוספתא [שהביאה הרמב"ן באות הקודמת] משמע כרש"י. ואף הראב"ד השיג שם על הרמב"ם, וכתב הכסף משנה שם, דהראב"ד מפרש כרש"י. אבל הרדב"ז כתב, דהראב"ד מפרש דרבי יהודה לפרושי מילתיה דרבי יוסי הגלילי קאי כדמשמע בתוספתא וכפירוש הרמב"ן, ועיין שם עוד. ועיין בלחם משנה שכתב, דמה שתמה הרא"ש תמיהא גדולה, ולכן נראה לפרש דכונת הרמב"ם על הקונה בערב הערב, ולא בערב יום טוב עצמו, עיין שם בפירושו. ועיין עוד ברש"ש.

ט) [מתני', ומודה רבי יהודה במוכר את האם לחתן בידוע ששניהם שוחטין ביום אחד. ואף דגבי יום טוב אמרינן דביום שקנאה שוחטה אפילו שקנאה ליום טוב, לכאורה צריך לומר דכשהיו קונים לנישואין, לא היו שוחטים אלא ביום הנישואין, וצריך עיון הטעם].

י) גמ', תנא אם לא הודיעו הולך ושוחט ואינו נמנע. כתב הרא"ש (סימן ו'), דראה כתוב בשם רב אחאי דאם תגר עובד כוכבים הוא, צריך למיחש למילתא. ולא מסתבר כלל, כיון דמילתא דלא שכיחא היא אחזקי איסורא לא מחזקינן כל זמן שלא הודיעו המוכר. דאם יש לחוש

הלכך לוקח משום התראה ראשונה בשתי אכילות שנצטרפו בכזית, ולרבנן דמחייבי עליה אף שאין בו כזית משום בריה לקי שתיים, דהא שתי התראות איכא, ואף שאכלן רצופות, וכן פירש בחידושי הרמב"ן, וכתב דפירוש רש"י לא דייקא. ועיין באות הבאה.

ג) רש"י ד"ה דלית ביה כזית, בתוה"ד, ואין נראה בעיני שיהו שתי התראות מצטרפות דאי אכיל ליה לכתרא בתוך כדי אכילת פרס היינו בבת אחת וכו'. בתוס' הרא"ש הבין דקשיא ליה, דאם כן אמאי לרבנן סופג שמונים. וכתב דלא קשיא, דלוקח שמונים משום דהתראות מחלקות כדאמרינן גבי נזיר "אמררו לו אל תשתה אל תשתה ושתה חייב על כל אחת ואחת", דהיינו אף דשתה ללא הפסק. אמנם המהרש"א ביאר דקשיא לרש"י לישנא דגמ', דהוה ליה למימר דפליגי בזה אחר זה, אבל אינה קושיא מצד הדין. והביא, דרש"י גופיה פירש לקמן (צא). ד"ה ולר' יהודה, כאית דמפרשי [ועיין בהגהות הב"ח (שם, אות ג)]. וסיים, דאכן קצת קשה לפירוש רש"י, אמאי לא מוקי לה תלמודא הכא בהאי גוונא, דלא הוי בכל חד מינייהו כזית אלא על ידי צירוף, דלתנא קמא הוי בזה אחר זה, ולרבי יהודה בבת אחת, והניח ביש ליישב. ועיין באות הבאה.

ד) בא"ד, שם. עיין באות הקודמת, וכתב המאירי, יש מי שאומר שהאוכל חצי זית והתרו בו ואכל חצי זית אחר בכדי אכילת פרס והתרו בו פטור אף על זו, שהתראה מחלקת ופוטרתו. ואין הדברים נראין לגדולי המפרשים, שאין הבא לחייב, פוטר.

ה) [רש"י ד"ה עד שיהא בו כזית, דקסבר לאו בריה חשיב אלא כחתיכה מן הבהמה. ועיין לקמן בגמ' (צו:)] דטעמא דרבי יהודה משום דאכילה כתיבא ביה, [ואכילה היינו בכזית] ולכאורה צריך עיון מה דחקו לרש"י לפרש הכא "דקסבר לאו בריה הוא", נימא דהווי בריה, ומכל מקום מגזרת הכתוב בעינן שיעור כזית. ובעינן למימר דהוא מה שגילה לנו הפסוק שאינו בריה, דאי הווי בריה אי אפשר דבעינן כזית].

ו) מתני', בארבעה פרקים בשנה וכו'. פירש רש"י ד"ה בארבעה פרקים בשנה, דבהו דרך ישראל לעשות סעודות. וברש"י ד"ה ביום טוב האחרון של חג פירש, דהיו מרבין בשמחה מפני שרגל לעצמו הוא וחביב עליהן. אמנם בעבודה זרה (ה:): "בד"ה ערב יום טוב פירש גבי ערב יום טוב של חג, מפני שהוא יום השלמת קרבנות החג. וגבי ערב פסח, בד"ה וי"ד דניסן, משום פסחים. וגבי עצרת, בד"ה ערב עצרת, משום שלמי חגיגה ועולת ראייה. וגבי ראש השנה, בד"ה וכן לראש השנה, דהוא יום טוב ואוכלין בו בשר. וגבי ערב יום הכיפורים, פירש בד"ה וערב יום הכיפורים, משום כל האוכל ושותה בט' בו וכו'. ועיין עוד בתוס' (שם) ד"ה ערב יום טוב.

ז) מתני', בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו וכו'. כתב בחידושי הרמב"ן, דצריך להודיעו קודם מכירה, ואם לא הודיעו מקח טעות עבד, דעל מנת לשחוט היום הוא לוקח. עוד כתב, דאף בזמנים שאין צריך להודיעו, ולית ביה משום מקח טעות, נראין הדברים שהוא צריך לשאול, דאיך יביא עצמו לספק איסור תורה. והר"ן (כח. מדפי הרי"ף) הביא דבריו, וכתב בשם אחרים, שאינו צריך לשאול משום דאיכא ספיקי טובא, שמא אין לה אם, ואם תמצי לומר יש לה ומכרה, שמא לא לקחה לשחיטה, ואם תמצי לומר לשחיטה, שמא מכאן ועד עשרה ימים. וכתב, דלדעה זו, אפשר שהמוכר שידוע שמכר, צריך

הלילה אין צריך קרא, כיון הטעם דצריך לפי שהענין מדבר בקדשים, ורבי אית ליה לעיל (עח.) דשור הפסיק הענין. ונלכאורה יש להעיר, דהתם לעיל פריך, ואימא בחולין אין במוקדשין לא, ומשני, כתיב ושור "וי"ו" מוסיף על ענין ראשון. ואם כן על כרחך צריך קרא לומר דיום הולך אחר הלילה, דלא הוה בקדשים. ולכך נראה לפרש, דרבי אייתי האי קרא לאסמכתא, ולעולם דרש כבן זומא. ולפי זה אתי נמי שפיר טפי, הא דרבי הביא במתניתין דרשא דבן זומא ולא דרשא דידיה, ואתי שפיר הא דמיייתין לדרשא דרבי הכא, ולא גבי מתניתין דלעיל דארבעה פרקים] ואמנם בחידושי הרשב"א הביא בשם הר"ח, רבי אומר יום אחד המיוחד מה יום המיוחד טעון כרוז אף זה טעון כרוז, כלומר טעון להודיע אמה מכרתי לשחוט, ומה יום המיוחד היום הולך אחר הלילה אף זה היום הולך אחר הלילה.

פרק כסוי הדם

(יז) מתני', כסוי הדם נוהג וכו'. כתב הרמ"א (יור"ד סימן כח סעיף א') בשם הראשונים, דהשחיטה כשרה אף אם הויד ולא כיסה.

(יח) מתני', ונוהג בחיה ובעוף. הקשה הריטב"א, פשיטא דהא מפורש כן בקרא "ציד חיה או עוף". ותיריך, דקא משמע לן דלא נימא בהמה בכלל חיה וכדלקמן (פד.). וכן ביארו התוס' ד"ה כסוי הדם.

(יט) [תוס' ד"ה במזומן ובשאינו מזומן, בתוה"ד, ונראה לפרש דאיצטרך למתנייה הכא משום דכתיב אשר יצוד וכו'. נראה, דאין כוונתם לדרשא דמיייתין לקמן (פד.), ד"נצודין ועומדין מאליהן מנין" וכו', דאם כן הוה להו להקשות על רש"י בפשיטות, אמאי פירש אטו שילוח הקן, הא איתא להאי דרשה. אלא יש לומר דדרשא דלקמן אתא לרבות מין "ניצוד" כאוויזין ותרנוגלים, ולעולם אפשר שאינם שלו. ומתניתין אשמועינן "מזומן" דהיינו שהם בפועל שלו, וחידשו התוס', דהאי דינא נמי היה אפשר למעט מקרא ד"אשר יצוד", אבל רש"י לא ניחא ליה בהא. (ש.א., א.ב.).]

(כ) מתני', ונוהג בכוי מפני שהוא ספק. כתב הרא"ש (סימן א), דמצא שכתבו בשם הר' יונה, שצריך לברך על כסוי דכוי, תדע דאמרינן בשבת (כג.), דאין מברכין על הדמאי מפני שהוא ספק דדבריהם, ומשמע דאספיקא דאורייתא מברכין. וכתב הרא"ש, דאינה ראייה, דהתם לא בא אלא להוציא שאר תקנות חכמים שמברכים עליהם, אבל מצוה שאדם מצווה לעשות מספק, כיון שברכות אינן מעכבות, טוב שיעשה המצוה ולא יברך, שלא יעבור על "לא תשא", וכן כתב הרמב"ם (פי"ד משחיטה ה"ד). ועיין מה שהקשה במעדני יו"ט (אות ט').

(כא) מתני', ואין שוחטין אותו ביום טוב. הקשה בגליון מהרש"א בשולחן ערוך (יור"ד סימן כח סעיף כ"א), אמאי אסור לו לשחוט, הא כתב המרדכי במנחות (סימן תקמ"ד) בשם הר"י, דמותר ללבוש ד' כנפות בלא ציצית בשבת שאסור בקשירה, שלא אמרה תורה לא תלבש בגד בלא ציצית. ואם כן הכי נמי נהי דאסור לכסות, מכל מקום יוכל לשחוט. ועיין קהלות יעקב בבא בתרא (סימן י'), ואבי עזרי (סוף הלכות שחיטה).

(כב) מתני', ואם שחטו אין מכסין את דמו. כתב הרא"ש (סימן א), דאם נשאר מן הדם עד הלילה יכסה ולא יברך. וכתב במעדני יו"ט (אות ד')

מספק ראוי היה שישנה התנא "בארבעה פרקים הללו הקונה בהמה צריך שישאל אם מכר אמה או בתה לשחוט", כי יותר צריך להיזהר עושה העבירה מהמכשילו, שמא ישכח המכשיל ולא יאמר לו, אלא ודאי אין לחוש אלא למי שידוע הודאי, דהיינו המוכר, והזהירוהו שלא ישכח את הקונה, אבל הקונה אין לו לחוש כלל מספק אף אם קנה מתגר עובד כוכבים. ועיין בשו"ת נחלת אבות (סימן לג).

(יא) גמ' שם, עיין לעיל אות ז' מה שהבאנו בשם הרמב"ן, דצריך להודיעו קודם מכירה, ואם לא הודיעו מקח טעות עבד, דעל מנת לשחוט היום הוא לוקח, ומהאי טעמא האזהרה מוטלת על המוכר. ועיין באות הקודמת מה שהקשה הרא"ש על רב אחאי, דאם יש לחוש מספק, ראוי היה שישנה התנא "בארבעה פרקים הללו הקונה בהמה צריך שישאל אם מכר אמה או בתה לשחוט", והעיר בדברי חמודות (אות יד) דלדברי הרמב"ן אינה קושיא, דהא כתב דמה שתקנו שעל המוכר להודיע, אינו משום אזהרת הקונה שלא יהיה מקח טעות, דבשאר ימות השנה הקונה צריך לשאול שלא ישכח. [אמנם הרא"ש (שם) כתב בשם הרמב"ן שבאלו הפרקים אם לא הודיעו הווי מקח טעות דאנו יודעים שקנאה על מנת לשוחטה היום, מה שאין כן בשאר ימות השנה ומסתבר כן. ולכאורה סתר עצמו (ש.א.ג.) (א.ג.).] ויש לומר, דאף שהרא"ש למד דהתקנה היתה על המוכר משום הזהרת הלוקח, ולא משום מקח טעות, ויכול להודיעו אף לאחר שמכר לו, מכל מקום אם מכר לו ולא הודיעו לפני המכירה הווי מקח טעות].

(יב) גמ', שם. כתב הדברי חמודות (אות טו), שמכאן יצא לו לטור (יור"ד סימן) דכל שיש לו ספק אם הוא אותו ואת בנו אין חוששין.

(יג) גמ', אמר ר' הונא אמר רב כשמשך אי הכי וכו'. לכאורה נראה, דאף רב דאמר "כשמשך", כונתו היתה למאי דמשני לקמן, דהיה לו קנין, או משום דזכין לו, או משום דיש לו קנין כסף. דאי לאו הכי, קשה טובא היאך סלקא אדעתיה למימר הכין].

(יד) גמ', בארבעה פרקים אלו העמידו חכמים דבריהם על דין תורה. ביאר הר"ן (כח. מדפי הרי"ף), דטעמא משום דבארבעה פרקים הללו כל אדם רוצה שיגמר קנינו.

(טו) [מתני', את זו דרש רבי שמעון בן זומא. יש לעיין דלא מצינו דקראו לו "רבי", ואכן גירסת הרמב"ם "שמעון בן זומא". ועיין ברכות (ו): רבי שמעון בן עזאי אומר, ואמרי לה רבי שמעון בן זומא אומר. ובשבת (ל): איתא, שמעון בן עזאי אומר, ואמרי לה שמעון בן זומא. ובסנהדרין (יז): איתא "למידין לפני חכמים" לוי מרבי, "דנין לפני חכמים", שמעון בן עזאי, ושמעון בן זומא, וחנן המצרי, וחנניא בן חכינאי. רב נחמן בר יצחק מתני חמשה: שמעון, שמעון, ושמעון, חנן, וחנניה. ועיין הוריות (ב): ראוי להוראה וכו'. כגון מאן אמר רבא כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא. ועיין באר שבע הוריות (שם) שביאר שהיו ראויין להוראה, שלא היה בימיהם כמותם בתורה ואפילו הכי היו נקראין תלמידים, מפני שהיו בחורים ולא באו לכלל סמיכות ומתו בעודם בחורים].

דף פג ע"ב

(טז) גמ', רבי אומר יום אחד יום המיוחד וכו'. עיין רש"י ד"ה רבי אומר, וכתב במלא הרועים, דנראה דרבי סבר דלילף דהכא היום הולך אחר

הדרגת הירומי

מסכת חולין דף פג
יה אלול התשע"א

כבר **מכוסה** בדם הבהמה, אם כן תו לא שייך ביה כיסוי, ואף אי לא חשיב חציצה מכל מקום מכוסה הוא. וכן מדוייק בלשון רש"י ד"ה **פטור מלכסות** דפירש, שהרי דם בהמה למעלה **ולמה יכסה**. והרי ליכא למימר דאי לא חשיב חציצה אף מכוסה לא חשיב.

(כח) [תוס' ד"ה **במוקדשין מאי טעמא לא, בתוה"ד**, וגבי כיסוי הדם לא כתיבא שחיטה אלא שפיכה. חזינן בדבריהם דאי הוה כתיב שחיטה לא הוה מליקה בכלל. ולכאורה סתרו מה שכתבו **לעיל** (פב). ד"ה **עגלה**, דשייך לומר גבי עריפת עגלה איסור "אותו ואת בנו", אף דהתם כתיב "לא תשחט" דהיינו בלשון שחיטה, וצריך עיון (א.ל.).].

(כט) **תוס' ד"ה צריך שיתן, בתוה"ד**, משום דבעינן שיהא עפר תיחוח. וביאר **התבואות שור** (סקט"ז), דכן משמעות התיבה "עפר", ועיין שם שהוכיח דרקע קשה לא מיקרי עפר.

(ל) **תוס' ד"ה שחט חיה**, תימה דליגרייה ולכסייה. [לכאורה יש לבאר קושיתם, דאף שכיסהו הרוח אם לא נתגלה פטור מלכסות, כמבואר **לקמן** (פו), מכל מקום אינו אלא בנתכסה בדברים הראויים לכיסוי, אבל בדברים שאינם ראויים לכיסוי גורר ומכסה. וכן פסק **בשלחן ערוך** (יו"ד סימן כח סעיף יב)]. אמנם **בתבואות שור** (שם סקט"ז), האריך לדון בכך, וצידד, דאף כיסוהו הרוח בדברים שאין ראויים לכיסוי פטור מלכסות. והקשה דאם כן מאי קשיא לתוס'. ותירץ, דקשיא להו דכיון דאפשר בגרייה לא הוה דחוי אפילו רגע אחד, דתמיד אפשר לכסותו אם יגרור הכסוי ויתחייב לגררו ולכסותו. וכתב דהוא הדין דהוה מצו לאקשוויי כן אגוף הדין דכסוהו הרוח ולא חזר ונתגלה, דכיון שמשעה ראשונה אפשר לגלות אמאי פטור, אלא דסמכו קושייתם לכאן. עוד כתב, דאפשר דבכיסוהו הרוח אי אפשר לגלות על ידי אדם ולכך אידחי, אבל בבירייתא דידן שפיר אפשר. ועיין בדבריו שהאריך, וסיים, דלענין דינא אין בידו להכריע, ויש להחמיר.

(לא) **בא"ד**, וכן בהמה ואחר כך חיה וכו'. ביאר **המהרש"א**, דעל כרחק ליכא למיפטריה משום דכל הראוי לביילה אין בילה מעכבת בו כדבעי למימר מעיקרא, כיון דאפשר בגרייה, כהיא דסכין דחייב לכסות למעלה על ידי גרייה, דאין סברא לחלק בין למעלה ללמטה, דתרווייהו מקרא דבעפר נפקא. ועיין לעיל אות כו, **דהרא"ה** תירץ, דאין צריך לגרור משום עפר דלמטה דכיון שכבר נשפך הדם לשם הוה כדיעבד דאין צריך לגרור. **והרשב"א** תירץ, דמייירי שלא נקרש הדם התחתון עד שנשחט השני. [ולפי דבריו אתי שפיר נמי מחיה ואחר כך בהמה דלא שייך גרייה]. ועיין ש"ך (סק"כ), דתירץ בשם **הלבוש**, דסגי במה שיש עפר מתחת לדם הבהמה, ועיין **דברי חמודות** (אות כח). **והגרע"א** (בגליון **השולחן ערוך** שם סעיף ז') כתב, דיש לומר דאין הכי נמי, דלפי מאי דמסיק בגמ' דאמרינן ליה לגרייה וליכסייה, הכי נמי יתפרש בבהמה ואחר כך חיה, דחייב לכסות היינו שיגרור ויתן עפר למטה ויכסה. ועיין **בנמוקי הגרי"ב** (על המהרש"א), שהעיר על המהרש"א דהעמיס בקושית התוס' לפרשה אף לשיטת רש"י, וזה אינו, דהא לרש"י לא קשיא מידי. ועיין שם שהאריך.

(לב) **רש"י ד"ה כקדשי מזבח**, כגון חטאת העוף. **וברש"י ד"ה הכי נמי** כתב, דהויא שחיטה ראויה כיון דנאכלת לכהנים. ונקט כדעת רבא **לעיל** (פא.), דעולה לא הויא שחיטה הראויה, דאכילת מזבח לא חשיבא

דיליף לה מהא דהרי"ף פסק כן לענין שחט לחולה בשבת. עוד כתב, הרא"ש דלא ישחוט לכתחלה ביום טוב ויקבל הדם בכלי ויכסה בלילה, דאסור לשחוט ולקבל הדם בכלי.

(נג) **גמ', השוחט צריך שיתן עפר למטה**. כתב **רש"י לעיל** (לא). ד"ה **דמזמין ליה**, שצריך הזמנה בפה. **ובפסקי הרא"ה** בפרקין כתב, דמהני הזמנה בלב. וכן דעת **הרשב"א בחידושו** (שם). ובטעם הזמנה זו כתב **הלבוש**, דלישנא "בעפר" בסגול משמע עפר המזומן. **והתבואות שור** (יור"ד סימן כח סקי"ג) כתב על דבריו, דאינו יודע היכי משמע כן. וביאר דהטעם משום דכל דלא עביד מידי, לא מיקרי מכסה, גבי כיסוי דלמטה, ולכך צריך לעשות מעשה כיון דקפיד קרא שיכסה בין מלמטה ובין מלמעלה, וכן משמע לישנא דגמ' "השוחט צריך שיתן" וכו'. **והיראים** (חלק ב' עמוד רנ"ט) כתב, דאף שמצא עפר תיחוח למטה צריך **שינערנו** ויזמינו דומיא דעפר דלמעלה.

(נד) **רש"י ד"ה וכסהו עפר, בתוה"ד**, בעפר משמע כולו עטוף בעפר תיחוח. אבל **רש"י בביצה** (ז:), **בד"ה בעפר פירש**, דלשון בעפר משמע שהוא נבלל וטמון בעפר קודם הכיסוי.

(נה) **רש"י ד"ה קמוסוף אבנין**, להגביהו. כתב **הרש"ש**, דמשמע דסבר, דהשקלא וטריא לענין כיסוי הדם המתמצה על היסוד בחטאת העוף, **ובזבחים** (סד:), ובעולת העוף יכסה הדם המתמצה על הסובב. והעיר, **דרש"י לקמן בד"ה קא הוי חציצה** כתב, ונמצא שלא נמצה דמו בקיר המזבח. וכן **התוס' בזבחים** (סב:), **ד"ה אף**, דברו לענין הכסוי כל היסוד ועל הקיר, וביאר דאולי אליבא דרבנן **לקמן** (פח.), דסברי כל דמו טעון כיסוי, ולכך בעינן על כל פנים ראוי לביילה בכל דמו, ואם אינו ראוי לקיים מצוות כסוי בכל דמו בין בקיר בין ביסוד, מעכב.

(נו) **גמ', מי לא תנן דם הניתו וכו' אלמא דגריר ומכסי ליה וכו'**. הקשה **בחידושי הרשב"א**, מנלן דגריר, דילמא במקומו מכסהו. ותירץ, דדייק מדקתני "חייב לכסות", ולא קתני "נותן עליו עפר", דמשמע דחייב לכסות כדרך הכיסוי, שנותנין עפר מלמטה ועפר למעלה, דהיינו דגריר ליה ומכסי. וכן כתב **בתורת הבית** (בית ראשון שער חמישי) לענין דם הניתו. אבל **הרא"ה בבדק הבית** (שם) כתב, שלא נאמרו הדברים אלא בדם שעל הסכין דלא סגי ליה בלא גרייה, כיון דלא חשיב כיסוי בעודו עליו, משום דסופו לינטל משם, אבל בדם הניתו לא בעי גרייה. וכתב, דליכא למימר דלא ליבעי כיסוי כלל משום "כל שאין ראוי לביילה אין בילה מעכבת בו", כיון דהכא כשניתו (קודם שנח) היה ראוי לביילה, וכל היכא דבעי גרייה כדיעבד חשיב. עיין שם ראייתו, ומה שהשיב על דבריו **הרשב"א במשמרת הבית** (שם). וכתב **בנמוקי הגרי"ב על המהרש"א**, דדעת רש"י כרא"ה דפירש **בד"ה דם הניתו**, דעל כרחק דם הסכין לא יכסנו אלא אם כן גוררו תחילה, ומשמע דדם הניתו אין צריך לגרור. **ובתוס' ד"ה שחט** מבואר להדיא כרשב"א דבתרווייהו יגרור ומכסי, וכן מבואר בדבריהם **לקמן** (פד). ד"ה **יצא זה**.

(נז) **גמ', שחט חיה ואחר כך שחט בהמה פטור מלכסות**. הקשה **הפלתי** (כח ה, ד"ה לכן), דנימא מין במינו אינו חוצץ, ויחשב שפיר מכסה את דם החיה. ותירץ, דכיון דדם חיה חייב בכיסוי ודם בהמה פטור, לא מקרי מין במינו. ועיין שם מה שתירץ עוד. [ולכאורה יש להעיר בעיקר קושייתו, דהבין שהחסרון משום חציצה, והרי יש לומר דהחסרון כיון שדם החיה

הדרק היוזמי

מסכת חולין דף פג – דף פד

יה אלול – יט אלול התשע"א

בעוף טמא ששחט בו סימן אחד כהכשר עוף, ואהא קתני דאין שחיטתו מוציאתו מידי אבר מן החי, והכא מייירי מסתמא בשחט ב' הסימנין, דהכי בעינן למעבד לכתחילה **כדלעיל** (כח.). ושמא בזה חשוב מת מיד.

(ה) **תוס'** ד"ה **יצא זה**, ולא דמי לדם הניתו וכו'. **והרשב"א** תירץ, דגבי דם שעל גבי הסכין, אף דחסר גרירה, מכל מקום כיון דאיכא דם אחר, לא בעי גרירה וכיסוי, לרבי יהודה **לקמן** (פח.). אם כן אף בשאין שם דם אחר גורר ומכסה, שאין גרירה מעכבת בו. ואפילו לרבנן דאית להו התם, דאף דאיכא דם אחר צריך לגוררו ולכסותו, מכל מקום אפשר היה לכסויי בלא גרירה כגון שאין דם על גבי הסכין. מה שאין כן גבי קודשים דלעולם בעינן גרירה.

(ו) **גמ'**, **מה חיה אינה קודש**. הקשה **הרש"ש**, דהא איכא חיה בקדשי בדק הבית. ותירץ, דאין הכי נמי, דמר בר ר' אשי לא אתא לומר להאי שינויא אחרינא אלא אקדשי מזבח, אבל בקדשי בדק הבית סבירא ליה כשינויא קמא מטעם שחיטה שאינה ראויה. והוסיף, דליכא למימר דסבירא ליה היקשא דחיה, וטעמא דקדשי בדק הבית, משום דמחוסר פדיה, דאם כן אף בקדשי מזבח מחוסר גרירה, ואין צריך לטעמא אחרינא.

(ז) **תוס'** ד"ה **מה חיה שאינה קודש**, ואם תאמר והא אפילו קדשים טעונים כיסוי וכו'. עיין **בתוס' הרא"ש**, ו**ברייטב"א**, דהקשו כן אדברי הגמ' "אף עוף אינו קודש". וצריך לומר דתוס' נמי כוונו לכך, והדיבור המתחיל אינו מדוייקן.

(ח) **בא"ד**, ויש לומר דאינה קודש בפנים קאמר. הקשה **הרש"ש**, דאכתי אינו מובן דמכל מקום נימא מה חיה אינה קדש כלל, אף עוף אינו קדש כלל ולא ליבעי כסוי אפילו בשחוטי חוץ.

(ט) **גמ'**, **אמר ליה יעקב מינאה לרבא**. כתבו **תוס'** **עבודה זרה** (יז.) ד"ה **ויעקב**, דיכול להיות שאותו יעקב מינאה דבא לרפאות את בן דמא (שם כז:), הוא אותו יעקב מינאה דסוגיין. ונאף דרבי אבהו היה בארץ ישראל, ואילו רבא בבבל. אפשר דתחילתו היתה בארץ ישראל בימי רבי אבהו ובימי רבא ירד לבבל. אמנם **תוס' במגילה** (כג.) ד"ה **אמר יעקב**, כתבו דגרסינן "יעקב מצעה" דאם הוה מין לא היה מוכירו בשמו, דכתיב "שם רשעים ירקב".

(י) **גמ'**, **קיימא לן חיה בכלל בהמה לסימנין אימא נמי בהמה בכלל חיה לכיסוי**. פירש **רש"י** ד"ה **אימא נמי**, דהא ילפינן בבהמה המקשה **לעיל** (ע:), דאף בהמה בכלל חיה. וכתב **המהרש"א**, דהוה מצי לאקשווי מהך גופא דבהמה בכלל חיה ליצירה כדאיתא **לעיל** (שם), דאימא נמי בהמה בכלל חיה לכיסוי, אלא דהך דרשא אינה פשוטה, דרבנן פליגי עליה דרבי מאיר התם, מה שאין כן הך דרשא דחיה בכלל בהמה לסימנין, דרשוה כולי עלמא.

(יא) **גמ'**, **אמר ליה עליך אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים**. עיין **ברש"ש** שהאריך לדון בהי קרא איירי.

(יב) **גמ'**, **למעוטי שאר משקין דלא איקרו מים**. עיין **חזון איש** מקואות (תנינא י' סק"ג), שדן לגבי תולדת המים ששינו בסוף מכשירין, כגון רוק ומי רגלים של אדם, אם כשרים למקוה.

(יג) **רש"י** ד"ה **אלא בהזמנה הזאת, בתוה"ד**, כלומר לא יאכל בשר תדיר שלא יעני. אבל **הכלי יקר** (דברים יב כ) ביאר, דלא התירה תורה אכילת בשר אלא לפרקים בעת התגברות התאוה, שאם ירגיל אדם את עצמו

אכילה למהוי שחיטה ראויה, ודלא כרבי יעקב אמר רבי יוחנן (שם עמוד ב.). ועיין **ברייטב"א**. והקשה **התפארת יעקב**, לפירוש **רש"י** דעולה הויה שחיטה שאינה ראויה, אם כן אמאי לא מוקמינן למוקדשין דמתניתין בעולת העוף, דהוה שחיטה שאינה ראויה, ולכך פטור מכיסוי, ועיין שם שהאריך בביאור הדברים. ונלכאורה יש לתרץ, דנהי דדחקינן ומוקמינן למתניתין בחד גוונא, דהיינו בקדשי בדק הבית ולא בקדשי מזבח, מכל מקום לדחוק ולהעמיד בפרט מסוים מקדשי מזבח, הוא יותר דחוק ולכך לא מוקמינן בהכי. (א.ג.) (א.ב.).

דף פד ע"א

(א) **תוס'** ד"ה **ולפרקינהו וליכסינהו, בתוה"ד**, וי"ל דהכי פריך כיון שסופו לפדותו משום וכו' א"כ ליכסינהו ואפילו קודם פדייה. וכן כתבו **התוס' הרא"ש**, ו**הריטב"א**, והוסיפו, דלפי זה מאי דמשני לקמן "יצא זה שמחוסר שפיכה פדייה וכיסוי", היינו כיון שאין החיוב לכסות אלא על ידי החיוב לפדות, או על ידי הדין ד"כל העומד וכו'", חשיב כמחוסר פדייה, דהיינו שמחוסר הדין דפדייה, ועיין עוד **בהגהות מלא הרועים**. אמנם **בחיודושי הרשב"א** כתב, דהכא שאני, דמצוה לפדותו כדי שלא ילכו לאיבוד, ומשום הכי פריך, ו**לפרקינהו מעתה** כיון שעומדים לכך ויכסה. וכן משמע **ברש"י** ד"ה **ולפרקינהו**, דיפדה ואחר כך יכסה.

(ב) **גמ'**, **בעינן העמדה והערכה**. כתב **המנחת חינוך** (מצוה שנג ד' ה:), על פי משמעות **הרמב"ם**, דבעוף לא בעינן העמדה והערכה. וצריך עיון מהכא דהא דמתניתין סתמא קתני דאין נוהג במוקדשין בין חיה ובין עוף, ומשמע דאף בעוף בעינן העמדה והערכה. אמנם עיין שם שהביא **מתמורה** (לג.) דלתנא דלוי, אף בעוף בעינן ואם כן יש לומר דסוגיין אליבא דידיהן.

(ג) **תוס' ד"ה בעינן העמדה והערכה**, ואם תאמר והא כל זמן שמפרכסין בני העמדה והערכה נינהו וכו'. תירץ **בחיודושי הרמב"ן** בשם **הרב אב ב"ד**, דהכא איירי בשאינה מפרכסת כבר, ומאחר שאינה מפרכסת פטורה, לא פסיקא ליה לתנא ליתני חיוב במוקדשין. וכתב הרמב"ן דאינו מחוור, דאדרבה לא הוה ליה למיתני "ואינו נוהג במוקדשין", דהא לא פסיקא ליה שלא נוהג, דהא במפרכסת נוהג. ולכך תירץ, דקושיית הגמ' כמו שפירשו **תוס' ד"ה ולפרקינהו** בתירוץ בתרא. ומשני הגמ', דאינם כפדיון, שמא לא תפרכס כשיעור העמדה והערכה, ולפיכך כל זמן שהם הקדש פטור מלכסות, ואם פדאן ודאי חייב לכסות, והביא, ד"בנוסחי דווקני" גרסינן "ולפרקינהו" ותו לא, ולא "ולכסינהו", ודייקא כהאי פירוש. ושוב הביא הרמב"ן תירוץ תוס'. וכתב, דלדבריהם אתי שפיר הא דאקשינן **בשבעות** (יא.), "מתה או נשחטה תפדה הא בעי העמדה והערכה", דקשיא לן, מאי קושיא אנשחטה, יעמיד ויעריך במפרכסת, אבל לדברי תוס' אתי שפיר, דבגוונא דהתירה באכילה לאו בת העמדה והערכה היא. אמנם לתירוץ הר"א אב ב"ד ותירוצו עצמו, צריך לפרש הקושיא דשבעות אמתה ולא אנשחטה.

(ד) **בא"ד**, ודחוק לומר דהכא איירי בעוף וכו' דאין סברא לחלק. ו**בהגהות מהרש"ם** העיר, דמפורש **לקמן** (קב.) דעוף אחר שחיטה חשיב כחי כל זמן שמפרכס. ו**הדבר אברהם** (חלק א סימן ב ד), כתב בשם חמיו הגדול **ממינסק**, ליישב דתוס' לא הוכיחו משם, כיוון דיש לומר דהתם מייירי

עשתרות מלשון חזק ולא מלשון עושר. והעיר המהרש"א (חידושי אגדות), דמשמעתין לא משמע הכי אלא משמע דהוא מלשון עושר.

(כא) רש"י ד"ה מי שהניח, כלומר מי שלא טרח בממון וקל בעיניו לאבדו זהו איבודו. וכתב המהרש"א (חידושי אגדות), דעוד יש לומר כמשמעו כגון שהוא עשיר ואינו רוצה שיתערבו בתוך מעותיו, כי ירא פן יבא זה ויאבד זה, כדאמרינן בכתובות (סו:), בבת נקדימון.

(כב) גמ', לעולם יאכל אדם וכו'. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דדרש לקרא הכי, טוב איש חונן לבניו ולאשתו לכבדם במלבושים נאים יותר ממה שיש לו, דהיינו אם אין לו, שילוח בשבילם, אבל דברים הצריכים לו יכלכל במשפט שכלו, וזהו דכתיב "יכלכל דבריו", דהיינו צרכיו שלו עצמו. וביאר עוד, דאף דאמרינן לעיל (עמוד א'), דלחמך קודם ללחם ביתך, היינו באכילה שהוא דבר הכרחי לאדם, אבל בכבוד דהיינו במלבושים נאים, כדאיתא בשבת (ק"ג), דרבי יוחנן הוה קרי למאני מכבודתי, אשתו ובניו קודמין לכבדם יותר משיש לו.

(כג) גמ', ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו. עיין באות הקודמת שהבאנו מהמהרש"א, דיכבד היינו במלבושים נאים. וכן רש"י בסנהדרין (עו:), ד"ה והמכבדה כתב, בתכשיטין נאים. אבל רבינו יונה בספר היראה (עב) פירש, דהיינו להיות זהיר בכבודה כפשוטו.

(כד) גמ', שם. כתב הרמב"ם (פ"ט מאישות הי"ט), צו חכמים שיהא אדם מכבד את אשתו יותר מגופו ואוהבה כגופו ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון. והקשה הצפנת פענח, שבגמ' הכא משמע, דאף יותר ממה שיש לו. ואכן המהרש"א כתב להדיא, שצריך ללוות בשביל בני ביתו כדלעיל אות כב.

(כה) גמ', השוחט לחולה בשבת חייב לכסות. פירש רש"י ד"ה חייב לכסות, דכיון דנתנה שבת לידחות אצל שחיטה זו, נדחית לכל מצותה של שחיטה זו. ודייק בחידושי הריטב"א, דסבר דדחי אפילו במלאכה דאורייתא כגון אי בעי לכתוש העפר, [ועיין באות הבאה]. וכן משמעות דברי רש"י בביצה (ז:), ד"ה לא ישחוט, שפירש, אף על פי ששחט לא יגמור. וכתב בחידושי החתם סופר דסבר כבה"ג דלכן אין מברכין על הכיסוי עובר לעשייתו, שהוא באמצע המצוה, שהוא גמר מצות שחיטה. והביא שהרשב"א (במשמרת הבית) הסביר טעמו בשם הרמב"ן, דמדלתל לכסוי בשחיטה ראויה דוקא, שמע מינה שהיא גמרה של שחיטה. [ועיין באות כ"ו וכ"ט] והמר"ץ חיות (ביצה ז:), שכתב, דהיינו מה שכתב הרמ"א בשולחן ערוך (יו"ד סימן יט סעיף ד) אבל מותר לדבר בין השחיטה לכיסוי, ומכל מקום טוב שלא לדבר (ת"ה אשירי תא"ו נט"ו). וביאר הט"ז (ס"ק ה) דמאן דהתיר לדבר סבר דכיסוי מצוה בפני עצמה היא, אלא דישי אומרים דהכיסוי הוא גמר השחיטה על כן כתב הרמ"א, דטוב לזוהר שלא לדבר, כיון שהוא באמצע המצוה. וכן הביא משמעות הירושלמי (מגילה פרק ב ה"א) דהווי גמר המצוה, דאיתא עלה התם, המתחיל במצות אומרים לו מרק.

(כו) גמ', שם. עיין באות הקודמת דיוק הריטב"א בשיטת רש"י, והקשה דאיך אפשר לומר כן, הא מצות כיסוי לא דחי לא תעשה ועשה דיום טוב, כדאיתא בביצה (ח:), כל שכן עשה ולא תעשה דשבת שיש בו כרת, והא אין בה משום פקוח נפש כיון שאין בו צורך לחולה. ועל כן כתב, דהנכון שלא אמר ר' עינא אלא באיסור דרבנן, וקא סלקא דעתין דאתי

לאכול מן הבהמות המצוין בבית, שור, כשב או עז, כל היום יתאוה תאוה, וירגיל עצמו באכילתו דבר יום ביומו, אבל אם לא יאכל עד אשר יצוד ביערות ובמדברות ציד חיה או עוף, שיש לו סכנה וטורח גדול לצודם, תשקוט תאותו, כי אין האכילה שוה בגודל הצער והטורח. [ולכאורה יש לפרש דרש"י לא פירש כן, משום דאמרינן לקמן, דמי שיש לו מאה מנה ישפתו לו קדרה בכל יום, אם כן חוינן דאין חסרון למי שעשיר שיאכל בשר בכל יום].

(יד) גמ', למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתאבון. ועיין בפירושו רש"י לתורה דברים (יב כ) שכתב, למדה תורה דרך ארץ שלא יתאוה אדם לאכול בשר אלא מתוך רחבות ידיים ועושר. ועיין שפתי חכמים (שם אות ט').

(טו) רש"י ד"ה כל בקרו, אם אין לו אלא שור אחד יזבחנו. ביאר בהגהות יעב"ץ, דעל כרחך בעינן לפרש קרא הכי, דהא לאו בשופטני עסקנן שישחוט כל בהמותיו שאין צריך אלא מעט, אלא ודאי אפילו חד ממעט קרא, אם הוא כל בקרו.

(טז) גמ', ואינך אימת מערב שבת לערב שבת. פירש רש"י ד"ה ואינך אימת, אלו האחרים שאמרו ליטרא דגים וליטרא בשר אימת יאכלוה אם לא בכל יום. וכתב המהרש"א (בחידושי אגדות), דפירושו דחוק, דלפי זה לא יהיה קאי נמי אליטרא ירק שאמר, דהא הוא על כרחך יאכל בכל יום, דאם לא כן מה יאכל. וכתב, דלולי פירושו נראה לפרש, דאכולהו קאי בין על מי שיש לו מנה, ובין על מי שיש לו י' מנין, ובין על מי שיש לו נ' מנה, דלא יאכל רק ליטרא בשר, דמקשינן הני כולוהו לאימת יאכלו בשר בריוח וקאמר מערב שבת לערב שבת. [נאכל כל אחד מה שפורש לו יאכל אפילו בכל יום]. ועיין רמב"ם (פ"ה מדעות ה"י). וכתב בעין יעקב, דלפירושו מהרש"א, הרי דזה מה שמבואר בביצה (טו:), דכל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה ליום הכיפורים חוץ מהוצאות שבתות וימים טובים וכו', עיין שם. ועיין עוד טור (או"ח סימן רמב).

(יז) גמ', צריכין אנו לחוש לדברי זקן. ביאר הפורת יוסף, דקרו לו זקן משום דאמר "הרי אני כבן שבעים שנה", כדתנן בברכות (יב:).

(יח) רש"י ד"ה כבשים ללבושך, בתוה"ד, קנה לך צאן ויהא לך הגיזין ללבוש. אמנם המהרש"א (בחידושי אגדות) כתב, דמשמעות הכתוב אינה כן. ולכך פירש, דהוא כעין שאמר הכא שיפחות האדם באכילתו ולא ילך אחר המותרות, כן אמר לענין המלבושים שלא יבקש לו בגדי משי חשובים, אלא מגו כבשים דהיינו בגד צמר ללבושך, ובמאכליו אמר אל תבקש בשר ללפת הפת, כי די לך חלב עיזים ללחמך, דהיינו ללפת בו את הפת.

(יט) גמ', ללחמך ללחם ביתם לחמך קודם ללחם ביתך. ביאר המהרש"א (בחידושי אגדות), דדייק לה מדלא כתיב "ולחם ביתך" ב"ו"ו".

דף פד ע"ב

(כ) גמ', מאי דכתיב ועשתרות צאנך שמעשרות את בעליהן. וכן פירש רש"י בפירושו התורה דברים (ז יג) וכתב, דרבתינו דרשו, למה נקרא שמם עשתרות שמעשירות את בעליהן. ובדברים (כד ד) הביא הדרשה בהאי לישנא, רבותינו דרשו שמעשירות את בעליהם ומחזיקות אותם כעשתרות הללו שהם סלעים חזקים. וכתב הרא"ם (שם), דלפי זה יהיה

פקוח נפש, דכל המלאכות הותרו, אם כן אף דכתישה שהיא לצורך כיסוי לאו צורך חולה היא, מכל מקום כיוון דשחיטה הותרה, ממילא הוה כיסוי גמרה של שחיטה.

(ל) רש"י ד"ה שודאה דוחה שבת, דאתיא בקל וחומר מה צרעת וכו'. וכן פירש רש"י בשבת (כד:): ד"ה לבדו. והקשו תוס' (שם) ד"ה ולא מילה, מזה דבמסקנא (שם קלב:), דחינן להאי קל וחומר, ודריש לה מקרא ד"ביום השמיני" ואפילו בשבת. ובישוב דעת רש"י, עיין פני יהושע (שם), ובחידושי חתם סופר (כאן).

(לא) רש"י ד"ה אין ספיקה דוחה יום טוב, כגון נולד בין השמשות וכו' דתנן נולד בין השמשות וכו' חל יום טוב להיות אחר השבת נימול לאחד עשר. תמה בחידושי הגר"ע, היאך מוכח מהתם דספק אינו דוחה יום טוב, הא התם יום טוב הוי ספק עשירי ספק אחד עשר, והוי ודאי שלא בזמנו. וכתב, דבהכרח צריך לומר דמה שכתב רש"י תחלה "וחל ספק שמיני ספק תשיעי ביום טוב אינו נימול עד עשירי", היינו דהוה פסיקא להו בהחלט דספק אינו דוחה יום טוב, ומה שכתב דתנן וכו', היינו שהוא מקור הדין דמילה שלא בזמנו אינו דוחה יום טוב, דכיון דודאי אינו דוחה, הוה קים להו דספק נמי אינו דוחה. ועיין שם עוד, ועיין במהר"ם.

(לב) תוס' ד"ה תקיעת שופר, ואם תאמר והא טעמא דשופר וכו'. כתב המהר"ץ חיות, דאין לתרץ קושייתם על פי דעת רש"י ראש השנה (לג). ד"ה הא נשים מעכבין, דנשים כי תקעו בשופר עוברות על בל תוסיף, ובספק איש ספק אשה נמי דחי ספק בל תוסיף, משום דהכא אמרינן "ספקה דוחה יום טוב", משמע דוקא איסור יום טוב ולא איסור אחר.

(לג) רש"י ד"ה וספקה דוחה יום טוב, דתניא טומטום ואנדרוגינוס חייבים וכו'. העיר בהגהות מראה כהן, דלכאורה מהא דחייבים אין ראייה, דיש לומר דחייבים מספק לשמוע תקיעת שופר מאחרים שתוקעין לעצמן. אמנם הביא, דבירושלמי ביצה (פ"א ה"ג), הוכיח מהברייתא דתניא דאנדרוגינוס מוציא מינו וכו', אלמא דתוקע מספק.

(לד) גמ', ודלמא דעבר ושחט. עיין רש"י ד"ה ודלמא דעבר ושחט. אמנם הריטב"א דפירש דר' עינא לא איירי אלא באיסור דרבנן (עיין לעיל אות כו), פירש דהכא הכי קאמר, דכיון דעבר ועשה קנסוהו רבנן והעמידו דבריהם על מנת למיעבד היכרא.

(לה) גמ', אילימא ספק חול ספק יום טוב וכו'. תמה הרש"ש, מאי קא סלקא דעתין שלא ידחה, הא ממה נפשך אי חול הוא ליכא חילול, ואי יום טוב הוא, המצוה דחי ליה. ואכן בהגהות מראה כהן הביא, דבירושלמי ביצה (פ"א ה"ג) הגירסא, מה ספק יש שם, יום חול הוא יתקע, יום טוב הוא יתקע, עיין שם.

דף פה ע"א

(א) גמ', בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות. מפירוש רש"י ד"ה סומכות רשות דכתב דלא אמרינן עבודה עובדת בקדשים, מבואר, דלמאן דאמר דאין סומכות, היינו משום דעבודה עובדת בקדשים. וכן ביאר השער המלך (פ"ג ממעשה הקרבנות הי"ג), אליבא דרש"י. וכן כתב הראב"ד (בפירושו לתורת כהנים דיבורא דנדבה ב'). והר"ן סוכה (ט: מדפי הרי"ף). אבל עיין רש"י ראש השנה (לג). ד"ה הא נשים, ובעירובין (צו:), ד"ה נשים, ור"ה הא נשים, דמשמע דהאיסור הוא משום בל תוסיף.

עשה דכסוי הדם ודחי איסורא דרבנן דשבת, וכדדחי לכל אדם ביום טוב, ורבה סבר דלא דחי, דהעמידו חכמים דבריהם בזה יותר משום חומרא דשבת, או למיעבד היכירא, שלא התירו כלום אלא מפני פיקוח נפש, והוכיח, דלא איירי אלא בדרבנן, דהא קל וחומר דרבי יוסי דמייתי עליה, הוא אף שיש לו דקר נעוץ, וכן תקיעת שופר דרבנן הוא. וסיים, דכן פירש הרמב"ן. ועיין מה שכתבנו באות הקודמת דרש"י ביאר שיטת ר' עינא דשחיטה וכסוי מצווה אחת היא. ולפי זה תירץ בחידושי החתם סופר לפי מאי דאיתא במנחות (עב:), דכיון שהותרה עבודת הזבח להיעשות בשבת, הותרה אף הקטרת האימורים. משום דחביבה מצוה בשעתה, הכי נמי כיון שכבר דחתה שחיטה את השבת לצורך חולה, דחינן נמי בכיסוי שהוא גמר מצוותה משום חביבה מצוה בשעתה. וכתב שמצא כן בפלתי סי' כ"ח לבאר מדוע אין ממתינין ביום טוב עד הלילה.

(כז) גמ', אמר להו רבה אשתומא קאמר לישמטוה וכו'. כתב הריטב"א, בשם מורו הרא"ה, דמי שהיה לו חולה מבעוד יום והכין עפר לכיסוי, אם מכסין את הדם בשבת, כיון דהשתא ליכא אפילו איסור דרבנן, (וכן הוא בבדק הבית בית א שער ה). והקשה לו, דאם כן אמאי אמר רבא [לפנינו רבה] לישמטו לאמוריה, דילמא ר' עינא דאמר שחייב לכסות בהאי גוונא קא אמר. ותירץ לו, דסתמא דריש לה ר' עינא, אפילו במי שחלה בשבת, ולא עוד אלא דאילו במי שחלה מבעוד יום ויש לו עפר מוכן, פשיטא דחייב לכסות, ומאי קא משמע לן, והיינו דאייתי לה מההיא דרבי יוסי. וכתב, דמורו הרשב"א היה חולק בדבר, והיינו לפי מה שכתב באות הקודמת דטעמא דרבא משום דבעינן למיעבד היכירא, שלא התירו כלום אלא מפני פיקוח נפש, וסיים דאין הדעת מכרעת. ועיין עוד במשמרת הבית להרשב"א (בית א' שער ה) שהאריך. והשולחן ערוך (יור"ד סימן כח סעיף טז) פסק, דאסור לכסות בשבת אפילו אם יש לו דקר נעוץ. ובשם י"ש מי שאומר" כתב, דבכי האי גוונא מותר.

(כח) רש"י ד"ה לישמטו לאמוריה, יחתכו את לשונו שאמר בה ל"א גרסינן אי דשמא קאמר וכו' ישמטו את האמורא מלפניו לביישו. ביאר המהרש"ל, דללישנא אחרינא לא מצינן לפרש דיתחכו את לשונו, דכיון שאמר רבה "אם משמו קאמר", משמע, שאם לא היה משמו אלא שקבלה מפי אחרים לא היה דוחה אותו, ואם כן אף אם אמר מעצמו לא שייך שיחתכו את לשונו, שהרי מודה רבה דיכול להיות אמת. ועיין עוד בחידושי חתם סופר.

(כט) גמ', ר' יוסי אומר כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו. עיין באות כ"ה שהבאנו בשם הרמב"ן לבאר דברי ר' עינא לסברת רש"י, דמדתלי לכסוי בשחיטה ראויה דוקא, שמע מינה שהיא גמרה של שחיטה. והקשה בחידושי החתם סופר דלפי זה מאי פריך מר' יוסי, דלמא איהו סבר כרבי מאיר דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ולא תלי כיסוי בשחיטה, ור' עינא קאי להלכתא כרבי שמעון, וסיים דיש ליישב. עוד הקשה, דאי טעמא דר' עינא, דמצוות כסוי דחיא, מאי טעמא אסור לשחוט ביום טוב אם אין לו עפר מוכן, נימא כיון שניתן לדחות בשחיטה, ישחוט אפילו לכתחלה ויכסה. ותירץ, דשאני יום טוב שלא הותר אוכל נפש אלא מלישה ואילך, ואסור לכתוש חטין אפילו לצורך אוכל נפש, ודווקא שחיטה שהיא כמו מלישה ואילך הותרה, ואי נימא שאי אפשר לשחוט בלי שיכתוש גם השחיטה אסורה. מה שאין כן לענין

ח) תוס' ד"ה דנין שחיטה, בתוה"ד, ויש לומר דכיון דילפינן הכא דשמה שחיטה תו אית לן למימר וכו'. והריטב"א תירץ כן קושיית תוס' הראשונה. ומה שהקשו בהמשך דנימא איפכא דנילף טביחה מטביחה, תירץ, דכיון דשחיטה כתיבא ברוב מקומות, יש לנו לעשות בנין אב משחיטה. עוד תירץ, דאין אדם דן גזירה שוה אלא אם כן קיבל עיקרה מיהת מרבו, ואיהו גמר דאותו ואת בנו הוה לגזרה שוה, אלא דלא גמר אי מטביחה או משחיטה, ודייק מנפשיה דמאי דמאי ליה טפי אית לן למידן.

ט) בסוה"ד, ואם תאמר ורבי מאיר למה ליה למילף משחוטי חוץ נילף מגופיה דאותו ואת בנו וכו'. והריטב"א תירץ בשם אחרים, דבמקודשין לא סגי בלאו הכי, דאם אתה אומר שלא יהא אותו ואת בנו נוהג במקודשין משום דהוי שחיטה שאינה ראויה, הדר הוי ליה שחיטה ראויה לנהוג בו אותו ואת בנו. ועיין לעיל (פ:) אות כג, שהבאנו להאי סברא בשם הרמב"ן, ומה שביארנו שם בשם הקהלות יעקב.

י) תוס' ד"ה ואין דנין חולין מקדשים, ומכל מקום בקדשים נמי פטר וכו'. ובחידושי הרמב"ן והר"ן והריטב"א תירצו, שאין לחלק בלאו זה בין חולין לקדשים. אבל הקשה הריטב"א, דנעשה עיקר מקדשים, דליגמור מקדשים ונגמר חולין אחריו. ותירץ, דהיינו מאי דאמר רבי מאיר דניעבד קדשים עיקר, משום דבפרשת קדשים כתיב (ויקרא כב כח). אבל רבי שמעון סבר, דעיקר מצוה לענין חולין דהוה רוב. ועוד תירץ, דכיון דגבי כיסוי הדם כתיב "אשר יאכל" למימרא דבעי שחיטה ראויה, הכי עדיף לן טפי למיעבד בנין אב.

דף פה ע"ב

יא) גמ', ותסברא והאמר רבי מאיר בן פקועה טעון שחיטה. הקשה הריטב"א, לוקמה בבן פקועה שהוא בן שמונה חי או בן ט' מת דמודה רבי מאיר דבכשרה, אינו טעון שחיטה כדאיתא לעיל (עד.). ואשמועינן רבי דאפילו הכי בטרפה אין שחיטת אמו מתירתו, אף דלדידיה שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה. ותירץ, דאין הכי נמי, אלא דניחא ליה למינקט בן ט' חי אליבא דרבנן דהלכתא כוותייהו וכדמפרש ואזיל. עוד תירץ, דלרבנותא נקטיה, דאפילו בן ט' חי דאית ליה חיותא באפני נפשיה ולא מיטרף בטריפת אמו, והוה אמינא דשחיטה תתירנו כיון דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, קא משמע לן דלא. וכל שכן בבן ט' מת או בן ח' חי, שאין לו חיות בפני עצמו וראוי ליטרף כמותה, דלא אהני שחיטת אמו. אמנם בתוס' ד"ה אימא כתבו, דפשיטא דבן ט' מת או בן ח' חי לא תהני ביה שחיטת אמו, ולדבריהם לא קשיא קושיית הריטב"א.

יב) תוס' ד"ה פשיטא דאמר רב יהודה, והא דלא מייתי מתניתין דבהמה המקשה לא אם טיהרה וכו'. כתב המהר"ם, דדברי תוס' אינם מדוייקים, דלא הוה להו לאתוויי אלא הא דקתני התם "לא אם אמרת בבהמה טמאה שכן אין במינה שחיטה" וכו'.

יג) רש"י ד"ה וסבר רבי שמעון, בתוה"ד, מה לי ראויה ומה לי אינה ראויה הא אתי לאתהנויי מקדשים פטולים. הקשה הריטב"א בשם תוס' (ואינו לפנינו), דילמא קדשים פטולים לא שכיחי ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה. ותירצו, דדייק לה ממאי דמשני דסלקא דעתך אמינא דתהוי כמאן דקטלה ותטמא בנבלה, דאי איתא דמדאורייתא שחיטה מעליתא

ועיין מהרש"א בראש השנה (שם), שתמה בדברי רש"י.

ב) תוס' ד"ה נשים סומכות, היינו באקפויי ידא כדאמר באין דורשין וכו'. אבל הראב"ד (בפירושו לתורת כהנים ויקרא פרשתא דנדבה ב') הביא, דיש אומרים דאף סמיכה גדולה מותר, כיון שיש לנשים קיום מצוה, וכן כלאים בציצית שרי לנשים, שכך ניתנה תורה לנשים חובה ולנשים רשות. ומה שמבאר בחגיגה (טז:), דדוקא באקפויי ידא, היינו משום דהתם מיירי שלא היה לנשים חלק בקרבן, ולכך לא הותר אלא בכך, ומשום נחת רוח דנשים. ועיין שער המלך (פ"ג ממעשה הקרבנות הי"ג), דהביא עוד שסברי הכי.

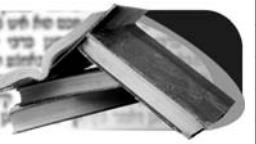
ג) מתני', השוחט ונמצאת טריפה. כך הגירסא לפנינו, אבל בתוספות הרא"ש גרס "השוחט את הטרפה, השוחט ונמצאת טריפה", נועיין בדיקדוקי סופרים]. ותמה, מאי שנא הכא דקתני אף "השוחט את הטרפה", ולעיל (פא:): גבי אותו ואת בנו, לא תני כי אם "השוחט ונמצאת טריפה". ותירץ, משום דסלקא דעתך הכא, דבהאי גוונא לא מחייב רבי מאיר בכיסוי, כיון שהטרפות ניכר וידוע, והוה לן למעוטי מ"אשר יאכל" כמו עוף טמא.

ד) מתני', שם. כתב הריטב"א, דהטעם דנקטה המשנה להני, משום דיש בכל חדא מנייהו טעם אחר שאין השחיטה ראויה, טריפה, דאיסור אכילה ואיסורו מגופו, השוחט לעבודה זרה, דאיסורו הנאה, ובא לו שלא מגופו והכל בחוץ. וחולין בפנים וקדשים בחוץ, דאיסורן הנאה, והמקום גורם לאיסור. והדר קתני חיה ועוף שנגמר דינם ליסקל, דאיסורן הנאה ואיסורן קל, שאינא אלא מחמת גמר דין, ולמימרא דבכולהו פליגי רבי מאיר ורבי שמעון אף דהשחיטה אינה ראויה מחמת דבר שאינו בגוף השחיטה.

ה) גמ', גמר שחיטה שחיטה משחוטי חוץ מה התם שחיטה שאינה ראויה וכו'. הקשה הריטב"א, דמה לשחוטי חוץ דאי אפשר בשום פנים שתהא שחיטה ראויה, דאי תימא דלא תהוי שחיטה בטלה כל תורת שחוטי חוץ. ותירץ, דאפילו הכי, כיון דבגורה שוה גמיר לה שפיר גמירינן מינה, ולא אמרינן שאין למדין אפשר משאי אפשר.

ו) גמ', גמר מטבוט טבח והכן מה להלן שחיטה ראויה וכו'. כתב הריטב"א, דאיכא דקשיא להו, דהניחא למאן דאמר לקמן (צא.). דיוסף אמר לאשר על ביתו "פרע להם בית השחיטה", אלא למאן דאמר "צא ונחור" אמר לו, אדרבה, שחיטה פסולה היתה לדברי הכל, וכדתנן "הנחור והמעקר פטור מלכסות". ותירץ, דהני מילי לדידן, אבל איירינן בבני נח ואינהו נחירתן זו היא שחיטתן. נויש להעיר דמה שכתב הריטב"א דאיכא פלוגתא אי צא ופרע אמר או צא נחור, אין כונתו לפלוגתא דגמ', כיון דבגמ' (שם) איתא, צא ופרע להן בית השחיטה, אלא דבתוס' (שם) ד"ה כמאן דאמר פירשו בב' דרכים, אם צא שחוט או צא נחור. ומה שכתב הריטב"א "למאן דאמר צא נחור" היינו לתירוץ בתרא בתוס' שם, וכן דעת הריטב"א שם].

ז) גמ', דנין שחיטה משחיטה. הקשה התוס' הרא"ש, דנילף מ"ושחט את בן הבקר" (ויקרא א ה) דהתם שחיטה ראויה היא. ותירץ, דמשחיטה דלאחר מתן תורה ליכא למילף, דשמא תמצא טרפה ואינה ראויה. והמהר"ם שיה הקשה, דנילף מ"זובחת מבקרך ומצאנך" דהוי שחיטה ראויה, ועיין שם מה שתירץ, ובבאור שעליו (אות ע).

הדרג היוזמי

מסכת חולין דף פה - דף פו

כ אלול - כא אלול התשע"א

הדין (כדפירש רש"י בפרשת בראשית), לכך מדת הרחמים קודמת לברור לעצמה חלק היפה שבהן, ונטולת את כל ישראל לחלקה שהוא חלק היפה והגדול שבהן בכדי שיתקיים העולם, דמהאי טעמא הקדים הקב"ה מדת הרחמים למדת הדין בשעת הבריאה שאלמלא כן לא היתה תקומה לישראל ח"ו.

ג) רש"י ד"ה די לו בקב חרובין, מתפרנס בצער ובצמצום. דייק בחידושי החתם סופר, דמשמע שהדבר גרם לו צער, וניחא לפי מה שפירש התורת חיים, הובא באות הקודמת. אבל הביא, דרבו ההפלאה פירש, ד"די לו" היינו שהיה מרוצה ולא ביקש יותר, כי היה שלם במידת ההסתפקות והסבלנות.

ד) גמ', ורבנן מאי שנא רישא דלא פליגי. עיין תוס' ד"ה סיפא נמי. והקשה בחידושי הגרע"א, דיש לומר דברישא באמת סמכינן על הרוב דמעשיהם מקולקלים, אבל בסיפא לענין "אותו ואת בנו" הוי דבר שיש לו מתירין ולא סמכינן ארובא, לפוסקים דבדבר שיש לו מתירין לא סמכינן ארובא דפריש. והניח בצריך עיון.

ה) תוס' ד"ה סיפא נמי, בתוה"ד, מה לי לאו דאותו ואת בנו ומה לי לאו דנבלה. הקשה בחידושי הגרע"א, דנבילה עובר על כל כזית וכזית, מה שאין כן אותו ואת בנו.

ו) תוס' ד"ה מאי טעמא, בתוה"ד, ויש לומר דסמוך חזקה לרוב וכו'. וכן כתב הריטב"א. והוסיף דיש מתרצים, דלאו דוקא רוב מצומצם קאמר אלא קרוב לכל, וכדאיתא לעיל (ג). רוב מצויים אצל שחיטה מומחין הן, דלא אשתאר אלא מיעוטא דמיעוטא דלא חייש לה רבי מאיר. (ועיין בריטב"א לעיל שם).

ז) רש"י ד"ה מאי איריא, בתוה"ד, וסמוך מיעוטא לחזקה שבהמה זו בחזקת איסור אבר מן החי היתה עומדת. הקשה הפרי מגדים (בהקדמה להלכות שחיטה), הא אליבא דרבי מאיר קיימינן, ולדידיה ליכא איסור אבר מן החי אלא בהמה טהורה כדלקמן (קב). נאם כן אם היא נבלה לית לה חזקת איסור אבר מן החי. ותירץ המצפה איתן, דהכא קיימינן אליבא דר' יוחנן, ולשיטתו לרבי מאיר נמי איכא איסור דבשר מן החי בכל מינין, דהא טעמא דרבי מאיר מסמיכות קרא ד"זובחת מבקר ומצאנך" לקרא ד"לא תאכל הנפש עם הבשר", דדריש דאיסור אבר מן החי אינו אלא בבקר וצאן, דהיינו בהמה טהורה. וכיון דר' יוחנן סבר לקמן (קב). דקרא ד"לא תאכל הנפש עם הבשר" לא קאי אלא אצבר מן החי, ואיסור בשר מן החי נפקא ליה מקרא ד"ובשר בשדה טרפה" התם בכל מיני בשר איירי, ולא דוקא בטהורים, אתי שפיר, דמכל מקום איכא חזקה לאיסור דבשר. וצריך לומר לפי זה, דרש"י לא דק במה שכתב "אבר מן החי", אלא כונתו ל"בשר מן החי". וכן כתב בחידושי חתם סופר.

ח) גמ', סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא. הקשה בהגהות מלא הרועים, הא איכא חזקה כנגדה, דאוקי בהמה בחזקת שלא היתה נבילה מחיים, ולעיל (ט). איפלגו בהא לענין לא בדק בסימנין, דמר סבר בחזקת איסור קיימא והשתא מתה, ומר סבר בחזקת איסור אמרינן בחזקת טומאה לא אמרינן, ואם כן דלמא רבי מאיר סבר, כמתניתא דלעיל דבחזקת טומאה לא אמרינן, וכיון דלענין טומאה מטהרין לה ומחזקינן השחיטה בשחיטה כשרה, איך נתיר לשחוט אחריהן. ותירץ, דהיינו מה שתירצה הגמ' לקמן (עמוד ב'), "אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק

היא, היכי הוה סלקא דעתא לומר דמשום דאסרוה רבנן תהוי כמאן דקטלה ותטמא בנבלה, הא שחיטה ראוייה של תורה ודאי מטהרת מידי נבילה. וכתב הלב אריה, דרש"י לא פירש כן, משום דהא דאמרינן דתטמא בנבלה היינו מדרבנן.

יד) גמ', אמר ליה שקול עופא ושחוט על בוביתא וכו'. כתב הריטב"א, דהווי קים ליה דלא מעלי למיעבד הכי אלא בדם עוף טהור. עוד כתב, דבעי לאשמועינן דאפילו בעוף טהור שהוא בתורת שחיטה וכיסוי, מותר לעשות כן וכדמפרש תלמודא ואזיל.

טו) גמ', היכי עביד הכי והתניא השוחט וצריך לדם וכו'. דעת הים של שלמה (פ"ב, יג), דאם שחט וכיון במפורש שלא תהא שחיטה המתרת, אינה שחיטה. ובשו"ת עונג יום טוב (י"ד נו) הוכיח מסוגיין דהוויא שחיטה מעלייתא, דאל"ה, אמאי לא מוקי דאמר ליה שחוט ע"מ שלא יותר הבשר באכילה ולא יטהר מידי נבילה, וממילא לא הוי שחיטה לענין כיסוי הדם.

טז) גמ', שם. הקשה בגליון המהרש"א, דבשולחן ערוך (יור"ד סימן כח סעיף ט"ו), נפסק שאין צריך לכסות כל הדם. ואם כן מאי פרכינן לרבי, הא שפיר אפשר לכסות מקצת הדם ולהשתמש בשאר. וצ"ע, דבגליון השולחן ערוך (שם), הביא תשובת בית שלמה לר"ש חסון (עלה לג סימן טו), ועיין שם שהכריח מסוגיין דאף דלא בעינן לכסות דם שניתו ועל הסכין, מכל מקום את הדם שבגומא צריך לכסות כולו, והכי נמי צריך לשחוט לכתחילה באופן שיוכל לכסות את כל הדם.

יז) גמ', כי אתא רב דימי אמר צא טרוף אמר ליה. פירש רש"י ד"ה צא טרוף, ואחר כך שחוט. כתב בחידושי חתם סופר, דאף דשיתת רש"י בעבודה זרה (יא), ד"ה עיקור שיש בה טריפה, דאסור להטריף בהמה בידיים, צריך לומר דהיינו דוקא להטריף ולהניחה כך, אבל להטריף ולשחוט מיד, מיתה אריכתא היא ושריא. אמנם בתוס' (שם) ד"ה עיקור, פליגי, וסברי דאין איסור.

דף פו ע"א

א) גמ', בכל יום ויום בת קול יוצאת וכו'. פירש הריטב"א, דגמרא גמירא לה.

ב) גמ', כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וכו'. תמה התורת חיים, נהי דזכותו היה שמור לו לעולם הבא, מכל מקום כיון שהיה מהנה לכל העולם, כל שכן שהיה צריך להועיל לעצמו. וביאר על פי מה שאמרו חז"ל, שהקב"ה ברא עולמו במדת הדין ובמדת הרחמים. שאלו בראו כולו דין, אם היו באין לידי עבירה לא היו מתקיימין אפילו שעה אחת, ואלו בראו כולו רחמים, לא נענש אדם מעולם. ובמה ששתפם יחד, אם יתחייב העולם, יתן חצי העולם למדת הרחמים וחציו למדת הדין. ולפי שגדול הדור שקול ככל הדור, (כדמוכח בכמה מקומות), לפיכך כ"ששונאי ישראל" חייבים כליה, וצריך ליתן למדת הדין ולמדת הרחמים כל אחת מחצה, הקב"ה מחלק את ישראל לשני חלקים שוים, דהיינו גדול הדור הוא חלק אחד, וכל ישראל הן חלק השני דשקולין הן כי כולן תלויין בו, ואף שהיה ראוי שישראל יטלו מדת הדין לענשם על פי הדין, דהרי הם שחטאו ונתחייבו כליה, ומדת הרחמים יטול גדול הדור, מכל מקום לפי שהוא יתברך בתחילת הבריאה הקדים מדת הרחמים למדת

חיים, ליערבינהו וליתנינהו, כיון שהדין שוה בכולן. ותירץ, דתנא קמא פלגינהו משום רבי יהודה דפליג אסיפא.

(ג) גמ', הכי קאמרי ליה רבנן האי או מבעיא ליה לחלק. הקשה הרש"ש, הא לר' יונתן לעיל (עח:), דלא מבעיא ליה קרא לחלק, על כרחך האי "או" אתי לכרבי יהודה, והרי רבא אזיל בשיטתיה דר' יונתן כמו שהביאו תוס' לעיל (עט:). ד"ה עייל לי, מגמ' דבבא מציעא (צה:). ואם כן הוה לך לפסוק כרבי יהודה, וכל הפוסקים פסקו כתנא קמא. וציון שמצא כן בשו"ת הגרע"א (סימן קכט) שכתב שכבר העיר כן בשו"ת מהר"ם מלובלין.

(יד) רש"י ד"ה לענין ברכה, על השחיטה אין צריך לברך לאחר כסוי. בחידושי רשב"א, דייק מדבריו, דברכת כסוי צריך לחזור ולברך בכיסוי שני. וטעמא דמילתא, משום דנהי דכסוי וברכת כסוי לא הוי הפסק לשחיטה, משום דהוה כטול כרוך טול כרוך, אי נמי גביל לתורי, דלא הוי הפסק משום דהווי צורך המצוה. אבל שחיטה שניה אינה צורך הכיסוי הראשון, ומפסקת בין כסוי ראשון לכיסוי שני. אמנם כתב דבשם רבינו תם אמרו, דאפילו על הכיסוי אינו מברך אלא ברכה אחת אף ששחט לאחר הכיסוי, וכתב, דהוא הנכון, כיון שאין השחיטה מפסקת, כדאמרינן לקמן (פז:), "אפשר דשחט בחדא ידא ומכסי בחדא ידא". ובחידושי הריטב"א כתב, דסברת רש"י לחלק [וכן הוא באור זרוע (סימן שפז)], דבשלמא בברכת שחיטה, כיון דכשחט ראשון גם האחרון היה לפניו, וחלה הברכה של ראשון על שניהם, ואין הכיסוי שביניהם הפסק, כיון דאפשר דשחט בחדא ידא וכו'. אבל לענין ברכת כסוי, כיון דכי כיסה דם הראשון ובירך עליו עדיין אין דמו של אחרון בעולם, לא חייל עליה ברכה דראשון, והויא שחיטה דבנתיים הפסקה, ולא מהני מה שיכול לשחוט בחד ידא ולכסי בחד ידא. אמנם כתב, דנראה דאף רש"י סובר כרבינו תם, ולא נקט ברכת שחיטה אלא משום דרבי יהודה איירי במתניתין בשחיטת האחרון ולא בכסוי.

איסור להתיר", דהיינו כיון דבשחיטה זו אנו מכשירין ספק טומאה משום דמוקמינן לה בחזקת טהרה ואמרינן דשחיטה כשרה, היאך נתיר ספק איסור לשחוט אחריה.

(ט) תוס' ד"ה רוב תינוקות מטפחין, בתוה"ד, ורבינו תם מפרש דרוב תינוקות מטפחים בעיסה וכו'. וכן פירש הריטב"א. והקשה על פירוש רש"י כקשויות התוס', והוסיף להקשות, דאי ודאי נגע הא ליכא חזקת טהרה דעיסה כדמוכח בנדה (יח:), גבי שליא בבית הבד טמא, כפירוש רש"י שם. [ועיין בשו"ת נודע ביהודה (מהדורא תנינא יור"ד סימן קכא) דכתב, דטעות סופר הוא בריטב"א, וצריך לומר כ"דפרישית התם" דלא מצינו כן ברש"י שם].

דף פו ע"ב

(ו) גמ', אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר. הקשה המצפה איתן, הא חמיר לאינשי טומאה מאיסורא, כמו שכתבו תוס' בנדה (נה:), ד"ה שמא. ותירץ, דמכל מקום חכמים גזרו והחמירו טפי בספק איסור מבספק טומאה ברשות הרבים. וטעמא, משום דאמר בביצה (זו:), דאפושי טומאה לא מפשינן. וכן משמע בתוס' מנחות (ע:). ד"ה ביצי. עוד כתב, דנראה טעמא, דאתא לידי קולא לשרוף עליה תרומה וקדשים. עוד תירץ, דדוקא ספק כי הא דהכא שיש לו מתירין לשחוט למחר, קאמר דחמיר מטומאה, אבל מספק איסור שאין לו מתירין טומאה חמירא.

(יא) גמ', דרבי חייא בר אבא כל תלתין יומין קא מהדר וכו'. כתבו תוס' בברכות (לח:), ד"ה כל תלתין, דלאו דוקא כל תלמודו, אלא כל מה שהיה לומד במשך שלושים יום היה חוזר לפניו ביום שלשים ואחד. [וצריך עיון, דבכריתות (כו:). משמע דהווי מהדר כל תלמודיה ממש, ומצינו נמי כעין זה בכתובות (עז:). (א.ג.). ועיין רשב"ם בבבא בתרא (עג:). ד"ה כל תלתין יומין, דפירש גבי סוגיא דהתם, דהיינו כל ראש חודש].

(יב) מתני', חיה ועוף במקום אחד כיסוי אחד לכולן. הקשה בהגהות מים

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרג היוזמי" בעיון!!!

זמני השיעור בדרג היוזמי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30

בבית הכנסת שע"י 'קהילת אשכנז' רחוב התם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד"ח כפ"ט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למוניים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Sbma@kavnaki.net

http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124